

**6458 SAYILI YABANCILAR VE ULUSLARARASI KORUMA
KANUNUNA GÖRE YABANCILARIN VİZE ALMA
ZORUNLULUĞU**

*Visa Requirement for Foreigners According The Law Numbered 6458 of
Foreigners and International Protection*

Barış TEKSOY*

ÖZET

Vize alma zorunluluğu, yabancılar için Türkiye'ye girişin şartlarından birisidir. Yeni yasalaşmış olan ve yakın zamanda yürürlüğe girecek olan 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, yabancıların Türkiye'ye girişleri ve bu kapsamda vize alma zorunluluğuna ilişkin önemli sayıda hükümler içermektedir. Kanunun getirdiği hükümler, yabancıların vize alma zorunluluğuna ilişkin temel yasal çerçeveyi oluşturacaktır. Çalışmada, 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu ile getirilen hükümler çerçevesinde, yabancıların vize alma zorunluluğu ve bununla bağlantılı hususlar incelenmekte, oluşacak yeni yasal düzen sistematik olarak açıklanmaya çalışılmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Vize, Vize Alma Zorunluluğu, 6458 Sayılı Kanun, Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, Yabancıların Türkiye'ye Girişi

---

* Dr., Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Araştırma Görevlisi.

ABSTRACT

Visa requirement is one of the legal conditions of the entry to Turkey, for foreigners. The Law numbered 6458 of Foreigners and International Protection which is recently adopted and will soon enter into force, contains numerous provisions related to the entry of foreigners to Turkey and visa requirement. These provisions will define the main legal framework of the visa requirement for foreigners. In this study, the visa requirement for foreigners and the related matters are examined according the provisions of the Law numbered 6458 of Foreigners and International Protection and it is aimed to explain systematically the new legal order to be formed.

Keywords: Visa, Visa Requirement, The Law numbered 6458, The Law of Foreigners and International Protection, The Entry of Foreigners to Turkey

GİRİŞ

Yakın zamanda yasalaşmış olan 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu¹, Türk yabancılar hukukunda, özellikle yabancıların Türkiye'ye girişi, Türkiye'de ikametleri, sınır dışı edilmeleri ve uluslararası korumadan faydalanmaları bahislerinde, önemli hukuksal ve idarî değişiklikler getirmektedir. Düzenlediği hususlar bakımından, Türk yabancılar hukukunda temel yasal metin niteliğini haiz olacak olan 6458 sayılı Kanunun, yeni idarî yapıyı düzenleyen, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'ne ilişkin 5. kısmı hariç, diğer hükümleri, yayım tarihinden itibaren 1 yıl sonra, yani 11 Nisan 2014 tarihinden itibaren yürürlüğe girecektir². Yürürlüğe girmesi ile birlikte, artık esasen 6458 sayılı Kanun tarafından düzenlenecek olan hususlar arasında, yabancıların Türkiye'ye girişleri ve bu arada yabancıların Türkiye'ye giriş için yerine getirmeleri icap eden vize alma zorunluluğu da yer alacaktır. Bugüne kadar bu husustaki temel yasal düzenlemeleri getiren, 5682 sayılı Pasaport Kanununun³ ilgili

¹ RG, 11.04.2013, 28615. Çalışmada bundan sonra "6458 sayılı Kanun" olarak anılacaktır.

² "Bu Kanunun; a) 122 inci maddesi, 123 üncü maddesinin birinci, ikinci, beşinci ve yedinci fıkraları ile 124 üncü maddesi hariç olmak üzere Beşinci Kısım yayımı tarihinde, b) Diğer hükümleri yayımı tarihinden bir yıl sonra, yürürlüğe girer." (m.125)

³ RG, 24.07.1950, 7564. Çalışmada bundan sonra "5682 sayılı Kanun" olarak anılacaktır.

hükümlerinin neredeyse tamamı ve 5683 sayılı Yabancıların Türkiye’de İkamet ve Seyahatleri Hakkında Kanunun⁴ bütünü, 6458 sayılı Kanunun 1. ve 2. kısımlarının yürürlüğe girmesi ile eş zamanlı olarak yürürlükten kalkacaklardır. Yürürlükten kalkacak olan düzenlemeler ve bunlara göre işleyen düzen ile karşılaştırıldığında, 6458 sayılı Kanunun, vize alma zorunluluğu hususunda çok daha detaylı hükümler içerdiği, vize ve vizeye bağlı işlemleri daha geniş ve sağlam bir yasal ve idarî altyapıya kavuşturduğu ifade edilebilir. 6458 sayılı Kanunun, yabancıların vize alma zorunluluğu hususunda getirmiş olduğu yeni hükümler ve buna bağlı olarak işleyecek olan yeni yasal düzen, çalışmamızın konusunu oluşturmaktadır.

Çalışmamızda, 6458 sayılı Kanunun getirmiş olduğu yeni düzen çerçevesinde, vize alma zorunluluğunun yasal çerçevesini, hukukçular, uygulayıcılar ve konuyla ilgilenmesi muhtemel diğer kişiler için anlaşılabilir bir sistematik dâhilinde açıklamayı hedefliyoruz. Bu kapsamda, yeri geldiğinde ve gerektiğinde, yürürlükten kalkacak olan hükümlere de değinilecek ve yeni hükümler ışığında değerlendirmelerde bulunulmaya çalışılacaktır. Çalışmamız, 6458 sayılı Kanunu ve bu kanun sonrasında yabancıların Türkiye’ye girişleri konusunu, bir bütün olarak değerlendirme ve açıklama gayreti taşımamaktadır. Çalışmanın kapsamı vize alma zorunluluğu ile sınırlandırılmıştır. Bununla birlikte şunu da ortaya koymak gerekir ki, 6458 sayılı Kanun bakımından, yabancıların Türkiye’ye girişi bahsinde, vize alma zorunluluğu ve buna ilişkin hükümler, önemli ve başat bir ağırlık teşkil etmektedir. Yabancıların, Türkiye’ye giriş için yerine getirmesi gereken şartlardan, sınır kapılarından giriş yapma ve pasaport gösterme zorunluluğu ile ilgili olarak, 6458 sayılı Kanunun çok önemli yenilikler getirdiği iddia edilemez. Buna karşılık, vize alma zorunluluğu ve bununla bağlantılı hükümler neredeyse bütünüyle yeni bir sistem inşa etmektedirler. Bu olgu, bir yandan 6458 sayılı Kanunun vize alma zorunluluğu bakımından taşıdığı önemi ortaya koymakta, bir yandan da çalışmamızın kapsamının sınırlarının çizilmesinde etkili olmaktadır. 6458 sayılı Kanunun, Türk yabancılar hukuku alanındaki yerini almasını müteakip, kanunun düzenleme iddiasında olduğu birçok husus ve bunlara ilişkin detaylar, yabancılar hukukunun makûs talihine uygun olarak, uygulama ile şekillenmeye müsait bulunmaktadır. Diğer yandan, 6458 sayılı Kanunun

---

⁴ RG, 24.07.1950, 7564. Çalışmada bundan sonra “5683 sayılı Kanun” olarak anılacaktır.

getirdiği önemli sayıda yeni kavram ve ilkeler, bu arada açık bıraktığı noktalar veya tartışmalı hususlar, hukukçular ve uygulayıcılar tarafından yorumlanmaya, üzerlerinde çalışılmaya muhtaç görünmektedir. Çalışmamızın bu anlamda da, en azından konusu olan vize alma zorunluluğu ve temas ettiği diğer hususlar bakımından, tetikleyici bir rol oynayabileceğini ümit etmekteyiz.

I. VİZE ALMA ZORUNLULUĞU HAKKINDA GENEL AÇIKLAMALAR

Türkiye'ye giriş yapmak isteyen yabancılar, kural olarak vize almak zorundadırlar. 6458 sayılı Kanununun 11. maddesinin 1. fıkrasına göre, Türkiye'de 90 güne kadar kalacak olan yabancıların, vatandaşı oldukları veya yasal olarak buldukları ülkedeki konsolosluklardan, geliş amaçlarını belirten vize almaları gerekmektedir⁵. Vize kanun koyucu tarafından "Türkiye'de en fazla 90 güne kadar kalma hakkı tanıyan ya da transit geçiş sağlayan izin" olarak tanımlanmıştır (m.3)⁶. Vize veya vize muafiyeti ile Türkiye'ye giriş yapmış olan yabancıların, Türkiye'de kalış süreleri her 180 günde 90 günü geçemez. Türkiye'de vizenin veya vize muafiyetinin tanıdığı süreden ya da 90 günden fazla kalacak yabancıların, ikamet izni⁷ alması gerekir (m.19). Yalnızca Türkiye'ye giriş yapmak amacıyla kullanılabilen vize, ikamet hakkı tanımadığı gibi, çalışma hakkı da tanımaz. Türkiye'de çalışmak isteyen yabancılar, çalışacakları işin niteliği ve süresine uygun bir çalışma izni almak zorundadırlar⁸.

⁵ 5682 sayılı Kanununun 5. maddesinin, 6458 sayılı Kanununun yürürlüğe girmesi ile yürürlükten kalkacak olan 1. fıkrasında da yabancıların Türkiye sınırlarından içeriye girebilmek için vize almak zorunda oldukları emredilmektedir.

⁶ Vize alma zorunluluğu yalnızca Türkiye'ye giriş için geçerli olan bir zorunluluktur. Türkiye'den çıkış için vize alma zorunluluğu yoktur. 5682 sayılı Kanunun, uygulanma alanı oldukça sınırlı ve istisnaî de olsa, çıkış vizesini düzenleyen 7. maddesi ve 32. maddesi, 6458 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesi ile yürürlükten kalkacaklardır.

⁷ 6458 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesi ile tamamen yürürlükten kalkacak olan 5683 sayılı Yabancıların Türkiye'de İkamet ve Seyahatleri Hakkında Kanun döneminde geçerli olan "ikamet tezkeresi" terimi, yeni düzenleme döneminde yerini "ikamet izni" terimine bırakacaktır. Yürürlükten kalkacak olan 5683 sayılı Kanun döneminde geçerli olan, Türkiye'de 90 günden fazla kalacak yabancılar için ikamet tezkeresi alma zorunluluğu, yeni düzenleme döneminde de aynen korunmuş bulunmaktadır.

⁸ Yabancıların Türkiye'de çalışması, konuyla bağlantılı birkaç istisnaî düzenleme ve diğer kanunlar bakımından öngörülen değişiklik hükümleri haricinde, 6458 sayılı Kanunun kapsamında yer alan temel hususlardan biri değildir. Yabancıların Türkiye'de çalışmasını düzenleyen ve bu sahadaki temel yasal metin olan 4817 sayılı Yabancıların Çalışma İzinleri

Yabancılar bakımından Türkiye'ye giriş yapmak için vize almak zorunlu olmakla birlikte, alınmış olan vizenin ya da sahip olunan vize muafiyetinin Türkiye'ye mutlak bir giriş hakkı sağlamadığı da açıktır (m.11/3). Devlet açısından da yabancıya vize vermiş olması veya ona vize muafiyeti tanımış olması, yabancıyı ülkeye kabul yükümlülüğü doğurmaz⁹. Yabancı vize almış olsa hatta vize muafiyetine sahip olsa dahi, 6458 sayılı Kanununun 7. maddesine göre Türkiye'ye girişine izin verilmemesi mümkündür¹⁰. Vize yabancı için mutlak bir giriş hakkı kazandırmamakla birlikte, ülkeye girişini kolaylaştıran ve onun vizesiz yabancılara göre daha güçlü bir durumda olmasını sağlayan bir izin olarak görülmektedir¹¹.

Türkiye'ye giriş yapmak için vize alma zorunluluğu, yasal girişin diğer şartları olan sınır kapılarından giriş yapma zorunluluğu¹² ve pasaport

---

Hakkında Kanun (RG, 06.03.2003, 25040), 6458 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesinden sonra da yürürlükte kalmaya ve düzenlediği sahadaki temel yasal metin olma niteliğini korumaya devam edecektir. Türkiye'de çalışma amacı taşıyan yabancıların, 4817 sayılı Kanunun çerçevesini çizdiği sistem dâhilinde, çalışma izni almaları veya çalışma izninden muaf olmaları gerekecektir. Bu hususta detaylı bilgi için bkz. Aybay, Rona/Dardağan Kibar, Esra: Yabancılar Hukuku, 3. Bası, İstanbul 2010, s. 137 vd.; Çiçekli, Bülent: Yabancılar Hukuku, 3. Bası, Ankara 2012, s. 115 vd. (Yabancılar); Ekşi, Nuray: Yabancılar Hukukuna İlişkin Temel Konular, 4. Bası, İstanbul 2012, s. 93 vd. (Temel Konular); Çelikel, Aysel/Öztekin Gelgel, Günseli: Yabancılar Hukuku, 19. Bası, İstanbul 2013, s. 127 vd.

⁹ 5682 sayılı Kanun bakımından aynı sonuca varan görüşler için bkz. Göğçer, Erdoğan: Pasaport Hukuku, Ankara 1973, s. 155 (Pasaport); Aybay/Dardağan, s. 115; Çiçekli, Yabancılar, s. 93; Çelikel/Öztekin Gelgel: s.82.

¹⁰ 6458 sayılı Kanunun getirdiği yeni düzende, 7. madde hükmünün sınırlı sayılı (*numerus clausus*) düzenleme yöntemi ve Anayasanın 16. maddesinin emrettiği kanunilik ilkesi karşısında, kanaatimizce, vize almış bir yabancıya ülkeye girişinin, 7. maddede sayılan nedenler haricinde başka bir nedenle engellenmesi mümkün değildir.

¹¹ Aybay/Dardağan, s. 115.

¹² Yabancı veya Türk vatandaşı, herkesin Türkiye'ye yapacağı girişin yasallığı için, öncelikle yerine getirmesi gereken şart, girişin sınır kapılarından yapılmasıdır. Bir kişinin kara, deniz veya hava yoluyla, sınırın herhangi bir yerinden giriş ya da çıkış yapması mümkün değildir. Türkiye'ye giriş veya Türkiye'den çıkış yalnızca sınır kapılarından yapılabilir. Giriş-çıkış yapanların güvenliği, sınırların güvenliği ve dolayısıyla kamu düzeni ve ulusal güvenliğin korunması nedenleriyle anlaşılabilecek, önceki dönemde de mevcut olan bu şart, 6458 sayılı Kanunun 5. maddesi ile korunmuştur. Diğer yandan, 5682 sayılı Kanunun, girişlerin sınır kapılarından yapılması zorunluluğuna ilişkin "Giriş-Çıkış Kapıları" kenar başlıklı 1. maddesi yürürlükte kalmaya devam edecektir. Aynı hususa temas eden ve aynı anda yürürlükte olacak olan bu iki hüküm arasında bazı farklılıklar vardır ancak bir çelişki yoktur. 6458 sayılı Kanun "sınır kapısı" terimini kullanırken, 5682 sayılı

gösterme zorunluluğundan¹³ farklı olarak, münhasıran yabancılara uygulanan bir şarttır. Türk vatandaşlarının yurda giriş için vize almaları söz konusu değildir. Anayasanın 23. maddesinin son fıkrası ile güvence altına alınmış, mutlak nitelikte bir temel hak olan yurda giriş özgürlüğünün¹⁴ sonucu olan bu kural, 5682 sayılı Kanunun 5. maddesinin yürürlükte kalmaya devam edecek olan son fıkrası ile de açıkça belirtilmiştir.

Yabancıların vize alma zorunluluğunun yasal çerçevesini, 6458 sayılı Kanunun özellikle 11 ilâ 17. maddeleri arasında yer alan hükümler belirlemekle beraber, Türkiye'nin taraf olduğu milletlerarası antlaşmaların konuyla ilgili hükümlerinin öncelikle uygulanması gerektiğini unutmamak gerekir. 6458 sayılı Kanunun 2. maddesinin 2. fıkrasında açıkça zikredilmiş olan bu kural, temel hak ve hürriyetlerin yabancılar için milletlerarası hukuka uygun olarak sınırlandırılabilceğini öngören anayasal ilkenin bir tezahürüdür. Dolayısıyla, çalışmamızda ele alınan hususlarda, aynı hususu

---

Kanun ise “yolcu giriş-çıkış kapısı” terimini kullanmaktadır. Hükümlerin amaçları ve uygulanma alanları da farklılık gösterir. 6458 sayılı Kanundaki hüküm doğrudan doğruya ve sadece yabancılara ilişkin olmakla beraber, 5862 sayılı Kanundaki hüküm hem Türk vatandaşlarına hem yabancılara uygulanır (Bu hükmün sadece yabancılara değil vatandaşları da ilgilendirmesi nedeniyle teknik anlamda bir yabancılar hukuku kuralı sayılamayacağı yönündeki görüş için bkz. Tekinalp, Gülören: Yabancılar Hukuku, 8. Bası, İstanbul 2003, s.38; Çiçekli, Yabancılar, s. 74, dn. 11.). Hükümler arasındaki kapsam farklılığı herhangi bir sorun yaratmaz. Daha önce zikredilen terim farklılığı da uygulama açısından aynı coğrafi noktaların kastedildiği dikkate alınırsa, hükümlerin bir arada uygulanmasını engelleyici bir etki oluşturmaz.

¹³ 6458 sayılı Kanunun 5. maddesi ve 6. maddesinin 1. fıkrası gereğince, Türkiye'ye giriş yapmak isteyen yabancılar geçerli bir pasaport veya pasaport yerine geçen belge ibraz etmek zorundadırlar. 6458 sayılı Kanunda düzenlenen bu zorunluluk, aslında 5682 sayılı Kanunun 2. maddesi hükmünün yabancılar bakımından tekrar edilmesidir. 5682 sayılı Kanunun 2. maddesine göre, Türkiye'ye giriş veya çıkış yapmak isteyen her Türk vatandaşı veya yabancı, usulüne uygun olarak düzenlenmiş ve geçerli bir pasaport ya da pasaport yerine geçen belge ibraz etmek zorundadır. 5682 sayılı Kanunun 2. maddesinin uygulanma alanı daha geniştir ve Türk vatandaşlarını da kapsar. İki düzenleme arasındaki farklılık, kurala uyulmaması durumunda karşılaşılabilecek muamele bakımından ortaya çıkar. Türk vatandaşı veya Türk vatandaşı olduğunu iddia eden bir kişi pasaportsuz veya pasaport yeri geçen bir belge olmadan da ülkeye giriş yapabilir yeter ki Türk vatandaşı olduğunu kanıtlayabilsin.

¹⁴ Göğer, Pasaport, s. 45; Aybay, Rona: Amerikan, İngiliz ve Türk Hukuk Sistemlerinde Yurt Dışına Çıkma ve Yurda Girme Özgürlüğü, Ankara 1975, s. 190; Çiçekli, Yabancılar, s. 83. Bir kişinin kendi ülkesine/vatandaşı olduğu ülkeye dönme hakkı uluslararası hukuk metinlerinde de kabul edilmiş bir temel hak niteliğindedir. Bu konuda detaylı bilgi için bkz. Aybay, s. 91 vd.; Aybay/Dardağan Kibar, s. 106-107.

düzenleyen ve Türkiye'nin taraf olduğu iki veya çok taraflı milletlerarası antlaşma hükümlerinin öncelikle uygulanacağını dile getirmek icap eder.

6458 sayılı Kanunun hükümleri ile oluşturulmuş olan yasal çerçevede farklılık yaratabilecek bir diğer durum ise, yine aynı Kanunun 18. maddesi ile Bakanlar Kurulu'na tanınmış olan düzenleme yapma yetkisidir. Bu yetkinin 3 farklı şekilde kullanılması mümkündür. Bakanlar Kurulu, pasaporta ve vizeye dair işlemlerin belirlenmesine ilişkin antlaşmalar yapmaya ve gerek gördüğü hallerde bazı devletlerin vatandaşları için vize zorunluluğunu tek taraflı olarak kaldırmaya, vizelerin harçtan muaf tutulması da dâhil olmak üzere vize kolaylığı getirmeye ve vize sürelerini belirlemeye yetkilidir (m.18/1-a). Genel itibariyle, kanunun getirdiği şartlara göre daha lehte olan sonuçlar yaratan olumlu etkili bu düzenlemeler bakımından Bakanlar Kurulu'nun sahip olduğu yetki, Kanunda özel olarak belirtilmiş olmasaydı dahi, yürütme yetkisinin kullanılması kapsamında olan bir yetkidir. Bu haliyle Anayasanın 16. maddesi de dâhil olmak üzere, anayasal ilkelere uygundur. Bakanlar Kurulu'nun yetkili olduğu ikinci durum ise, savaş veya diğer olağanüstü hallerde ülkenin bir bölgesini veya tamamını kapsamak üzere, yabancılar için pasaporta dair kayıt ve şartlar koyma işlemidir (m.18/1-b). Bu yetki bakımından da anayasal ilkelere aykırılık söz konusu değildir, zira Anayasanın 15. maddesi savaş veya diğer olağanüstü hallerde böyle bir sınırlandırmanın yapılabilmesine imkân vermektedir. Fakat, 6458 sayılı Kanunun Bakanlar Kurulu'na tanıdığı düzenleme yapma yetkisinin üçüncü şekli anayasal ilkeler bakımından tartışmalı görünmektedir. Bu sonuncu halde, Bakanlar Kurulu, “yabancıların Türkiye'ye girişlerini belli şartlara bağlayıcı veya kısıtlayıcı her tür önlemi almaya” yetkili kılınmaktadır (m.18/1-c). Bu yetki ile yabancılar bakımından, 6458 sayılı Kanunla gösterilmiş olanlardan başka ve fazla olarak, yeni şartlar ve kısıtlamalar getirilebilmesi mümkün kılınmaktadır. Bu hükmün, Anayasanın 16. maddesinde vücut bulan, yabancılar için temel hak ve hürriyetlerinin sınırlanmasının kanunîliği ilkesi ile bağdaşır bağdaşmadığı tartışılmalıdır. Bakanlar Kurulu'na söz konusu yetkinin kanun ile tanınmış olmasının, yetkinin kullanılmasında yasal dayanak oluşturduğu gerekçesiyle, Anayasanın aradığı kanunîlik ilkesinin gerçekleşmesini

sağladığı söylenebilir¹⁵. Ancak, Bakanlar Kurulu'nun kendisine tanınmış bu geniş yetki ile kanunun aradığı şartlardan başka şartlar ihdas etmesi, kanunîlik ilkesinin varlığının altında yatan hukukî güvenliğin tesisi ve belirsizliğin ortadan kaldırılması amaçlarının gerçekleşmesini engelleyebilir. Burada, Bakanlar Kurulu'nun yetkisini sınırlandırabilecek en önemli kural, yine Anayasanın 16. maddesi ile gösterilmiş olan milletlerarası hukuka uygunluk ilkesi olarak görünmektedir. Bakanlar Kurulu'nun, 6458 sayılı Kanunun 18. maddesine göre kullanacağı yetki ile yapacağı işlemlerin, koyacağı şartların ve alacağı önlemlerin, milletlerarası hukuka ve bu arada özellikle başta Türkiye'nin de taraf olduğu ve iç hukukun bir parçası haline gelmiş olan Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ile diğer temel hak ve hürriyetlere ilişkin milletlerarası antlaşmalara uygun olması zorunludur.

Vize alma zorunluluğu ve genel olarak yabancıların Türkiye'ye girişi bakımından, milletlerarası hukuka uygun olarak kullanılabilir karşı işlem (mukabele-i bilmisil) yetkisi¹⁶, 5682 sayılı Kanun döneminde olduğunun aksine özel olarak hüküm altına alınmamıştır. 5682 sayılı Kanunun yabancıların ülkeye girişi bakımından karşı işlem yetkisinin kullanılmasını özel olarak düzenleyen 9. maddesi, 6458 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesi ile yürürlükten kalkacak olan maddeler arasındadır. 6458 sayılı Kanunun 18. maddesinin 1.fikrasının (c) bendi ile Bakanlar Kurulu'na tanınmış olan yetki, işlev ve kapsam olarak karşı işlem yapma amacıyla kullanılmaya müsait görünmektedir. Bakanlar Kurulu bu hükme dayanarak, Türk vatandaşlarının ülkelerine girişlerine karşı, özellikle kendi vatandaşlarının Türkiye'ye girişi bakımından tâbi olduğu şartlardan daha olumsuz şartlar getiren devletlerin vatandaşlarına karşı işlem niteliğinde tedbirler uygulayabilir. Bu çerçevede

---

¹⁵ Öğretide, “kanunla” sınırlamayı öngören hükmün lâfzî olarak yorumlanmaması gerektiği, düzenlemenin mutlaka teknik anlamda kanun ile yapılmasının gerekmediği, kanundan alınmış bir yetkiye dayanılarak yürütme organınca yapılan düzenlemelerle yabancıların haklarına sınırlamalar getirilebileceği ve bunun pratik bir zorunluluk olduğu öne sürülmüştür. Bkz. Aybay/Dardağan Kibar, s. 82. (Aynı yönde, Çiçekli, Yabancılar, s. 41; Çelikel/Öztekin Gelgel, s. 59) Aynı yazarlar tarafından, idareye düzenleme yapma yetkisi tanınırken, yetkinin sınırlarının ve ölçülerinin kanunda açıkça belirtilmiş olması gerektiği, idareye bırakılan düzenleme alanının niteliği ve sınırlarının açık-seçik bir biçimde belirlenmiş olması gerektiği savunulmuştur. 6458 sayılı Kanunun 18. maddesinin 1. fıkrasının (c) bendinin bu nitelikleri taşıyıp taşımadığı da tartışılmalı bir husus olarak görünmektedir.

¹⁶ Türk yabancılar hukukunda “karşı işlem” esası hakkında detaylı bilgi için bkz. Göger, Erdoğan: Yabancılar Hukuku, 3. Bası, Ankara 1979, s. 31 (Yabancılar); Aybay/Dardağan Kibar, s. 83 vd.; Çiçekli, s. 48 vd.; Çelikel/Öztekin Gelgel, s. 64 vd.

vize alma zorunluluğu bakımından, ilgili devlet vatandaşlarına 6458 sayılı Kanunda gösterilen şartlardan farklı veya daha ağır şartlar getirilmesi de mümkündür. Daha önce zikredilen, milletlerarası hukuka uygunluk kriteri, karşı işlem yetkisinin kullanılması bakımından da geçerliliğini korur.

Sonuç olarak, yasal çerçeve bakımından, yabancıların vize alma zorunluluğuna ilişkin dikkate alınması gereken hükümler esasen 6458 sayılı Kanunda yer almaktadır. Çalışmamızın devamında ele alınan hususlar ve bunlara ilişkin değerlendirmeler de 6458 sayılı Kanunun ilgili hükümlerine dayanmaktadır. Ancak somut olayda, yabancıların vize alma zorunluluğu bakımından hukuksal durumu tespit edilirken, vatandaş olduğu devlet ile Türkiye Cumhuriyeti arasında imzalanmış olan milletlerarası antlaşmalarda, konuya ilişkin bir hüküm olup olmadığının da araştırılması gerekir. Ayrıca, Bakanlar Kurulu'nun 18. maddeye dayanarak getirmiş olabileceği şartların ve tedbirlerin, bu çerçevede özellikle karşı işlem uygulamalarının, somut olayda yabancı bakımından geçerli olup olmadığının da dikkate alınması gerekir.

II. VİZE ALMA ZORUNLULUĞUNUN KALKTIĞI HALLER

Yabancıların Türkiye'ye giriş yapabilmesi için vize almak zorunda olmaları kural olmakla birlikte, 6458 sayılı Kanun, vize muafiyeti kenar başlığını taşıyan 12. maddesinde, vize alma zorunluluğunun kalktığı halleri göstermiştir. Belirtmek gerekir ki, 5682 sayılı Kanunun aynı konuyu düzenleyen 6. maddesi, 6458 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesi ile birlikte yürürlükten kalkacak maddeler arasındadır.

Yeni düzenleme ışığında, vize muafiyeti¹⁷ konusunda üç farklı kategori oluşmuştur. Birinci kategoriye giren durumlarda vize muafiyeti mutlak olarak uygulanmakta ve zikredilen hallerden birine durumu uyan yabancıların kesin olarak vize alması gerekmemektedir. İkinci kategoriye giren durumlarda ise, ilgili yabancıların Türkiye'ye girişinde vize şartı aranmaması

---

¹⁷ Vize muafiyetinin, yalnızca Türkiye'ye giriş hususunda ve vize alma zorunluluğu bakımından geçerli olan bir muafiyet olduğunu hatırlamak gerekir. Bu itibarla vize muafiyeti, Türkiye'ye giriş dışındaki hususlarda (özellikle ikamet, çalışma vb.) herhangi bir etki sahibi olmadığı gibi, vize alma zorunluluğu dışındaki diğer yasal giriş şartları bakımından da bir muafiyet veya kolaylık sağlamaz. Vize muafiyetine sahip olan yabancıların Türkiye'ye girişlerine, vize sahibi yabancılar için söz konusu olduğu gibi, 6458 sayılı Kanunun 7. maddesine dayanarak izin verilmemesi de mümkündür.

seçeneği, idarenin takdirine bırakılmış bir olasılık olarak görünmektedir. Üçüncü kategoride ise kural olarak vize muafiyeti geçerlidir ancak idarenin alacağı karar ile muafiyetin sınırlandırılabilmesi mümkündür. Yeni düzenleme karşısında vize muafiyetinin söz konusu olabileceği haller aşağıdaki gibidir.

1. Mutlak Vize Muafiyeti

Kanunun kullandığı emredici ifade karşısında, mutlak vize muafiyeti hallerinde, yabancıların Türkiye'ye vize almadan girmesine müsaade edilmek zorundadır¹⁸. Vize veren makamların veya kontrol yapan makamların bu konuda herhangi bir takdir yetkisi yoktur. Bu haller, 12. maddenin ilk fıkrasında sayılan hallerdir.

A. Milletlerarası Antlaşma veya Bakanlar Kurulu Kararı Gereği Vize Muafiyeti

Bu halde vize muafiyeti, Türkiye Cumhuriyeti'nin taraf olduğu milletlerarası antlaşmalardan ya da Türkiye Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu'nun tek taraflı olarak aldığı kararlardan kaynaklanmaktadır. Yabancılar hukuku alanında milletlerarası hukukun öncelikle dikkate alınması ve iç düzenlemelerin buna uygun olması zorunluluğu Anayasanın 16. maddesinin açık hükmüne dayanır. Yabancıların Türkiye'ye girişlerinde, Türkiye'nin taraf olduğu milletlerarası antlaşmaların hükümlerinin saklı olması, ayrıca 6458 sayılı Kanunun 2. maddesinin 2. fıkrasında da ifade edilmiştir. Kanunun 12. maddesinin 1. fıkrasının (a) bendinde Türkiye'nin taraf olduğu milletlerarası antlaşmalara yapılan gönderme ise, genel ilkelerin vize muafiyeti özelinde tekrarından ibarettir. Bununla birlikte, (a) bendi metninde sadece milletlerarası antlaşmalardan söz edilmemiş, Türkiye'nin herhangi bir milletlerarası antlaşma akdetmeksizin, tek taraflı olarak vize muafiyeti tanıyabileceği durumlar da göz önünde bulundurulmuştur. Bakanlar Kurulu'nun uluslararası ilişkileri gözeterek ya da iktisadî gerekçelerle alabileceği siyasî nitelikli kararlar ile belirli ülke vatandaşlarına vize muafiyeti tanınması mümkündür¹⁹. Bu başlık altında incelenen haller

¹⁸ Ekşi, Nuray: Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (Tasarısı), İstanbul 2012, s. 146 (Tasarı).

¹⁹ Yürütme yetkisinin kapsamında olan bu durum, aynı zamanda 6458 sayılı Kanunun 18. maddesinin 1. fıkrasının (a) bendi ile de açıkça düzenlenmiştir. 5682 sayılı Kanunun aynı

bakımından uygulamada dikkat edilmesi gereken husus, ilgili yabancı devlet vatandaşlarına tanınmış olan vize muafiyetinin taşıyabileceği özel şartlardır. Vize muafiyeti hakkının doğmasına ilişkin ve varsa özellikle geliş amacı ve kalış süresine ilişkin şartların, somut olarak giriş yapmak isteyen yabancı şahsında gerçekleşmiş olması gerekir. Aksi takdirde yabancı vize muafiyetinden yararlanamaz ve vize alma zorunluluğu devam eder.

B. Mutlak Vize Muafiyeti Sağlayan Belge ve Statüler

Milletlerarası antlaşma ya da Bakanlar Kurulu kararı ile belirli ülke vatandaşlarına tanınmış olanlardan başka, belirli belge ya da hukuksal statüye sahip olan yabancılara da Türkiye'ye girişlerinde mutlak vize muafiyeti tanınmıştır. Bu yabancılardan kimler olduğu mutlak vize muafiyetini düzenleyen 12. maddenin 1. fıkrasının, (b), (c) ve (ç) bentlerinde gösterilmiştir.

a. 5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanununun 28. maddesi kapsamında olanlar

Doğumla Türk vatandaşı olup da çıkma izni almak suretiyle Türk vatandaşlığını kaybedenler ve bunların 3. dereceye kadar altsoyları²⁰, 6458 sayılı Kanunun 12. maddesinin 1. fıkrasının (ç) bendi gereği Türkiye'ye girişlerinde vize almak zorunda değildirler. 6458 sayılı Kanunun özel olarak belirttiği bu muafiyet aslında 5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanununun²¹ 28. maddesi hükmünün doğal sonucudur. Zira 28. madde kapsamında olan kişiler, millî güvenliğe ve kamu düzenine ilişkin hükümler saklı kalmak üzere ve aynı maddede belirtilen istisnalar dışında, Türk vatandaşları ile aynı haklardan yararlanmaktadırlar²². 5901 sayılı Kanuna dayanılarak çıkartılmış olan uygulama yönetmeliğinin²³ 52. maddesinde de aynı hüküm

---

hususunu düzenleyen 10. maddesi, 6458 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesi ile yürürlükten kalkacak olan hükümler arasındadır.

²⁰ Bakanlar Kurulu, 3. dereceden itibaren hangi derecedeki altsoyların 5901 sayılı Kanunun 28. maddesi ile tanınan hangi haklardan faydalanabileceği konusunda, aynı maddenin 4. fıkrası gereğince, düzenleme yapma yetkisine sahiptir.

²¹ RG, 12.06.2009, 27256. Kanunun 28. maddesi, 09.05.2012 tarihli ve 6304 sayılı Kanunun 14. maddesi ile değiştirilmiştir (RG, 18.05.2012, 28296).

²² 28. maddede yapılan değişiklikten sonraki güncel durum hakkında detaylı bilgi için bkz. Doğan, Vahit: Türk Vatandaşlık Hukuku, 11. Bası, Ankara 2012, s. 129 vd.; Güngör, Gülin: Tabiiyet Hukuku, Ankara 2012, s. 150 vd.

²³ Türk Vatandaşlığı Kanununun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik, RG, 06.04.2010, 27544.

tekrarlanmakta, maddenin 2. fıkrasında ise açıkça bu kişilerin ikamet ve seyahat bakımından Türk vatandaşları ile aynı hükümlere tâbi oldukları zikredilmektedir. Bu itibarla, 5901 sayılı Kanunun 28. maddesi kapsamına giren kişilere vize ya da ikamet izni prosedürlerini uygulamak mümkün değildir. 6458 sayılı Kanun bu hukuksal gerçeği, vize bakımından 12. maddesinde, ikamet izni bakımından da 20. maddesinde tekrar ifade etmiş bulunmaktadır.

Bu kişilerin, vize muafiyetinden yararlanmak için, 5901 sayılı Kanunun 28. maddesi kapsamında olanlara verilen Mavi Kart belgesini ibraz etmek zorunda olup olmadıkları sorusunu da cevaplamak icap eder. 6458 sayılı Kanunun 12. maddesinin 1. fıkrasının (ç) bendi, Mavi Kart sahibi olanlar ya da Mavi Kart ibraz edenler diye bir ifade kullanmaktan kaçınmıştır. Bilakis, ilgili madde kapsamında olduğu “anlaşılanlar” ifadesini kullanmıştır. Öyleyse, bu kişilerin vize muafiyetinden faydalanabilmek için mutlaka Mavi Kart sahibi olmaları ya da bunu ibraz etmeleri gerekmez. Vize muafiyeti hakkını sağlayan bizzat hukuksal statüdür yani yabancının 5901 sayılı Kanunun 28. maddesi kapsamında olmasıdır. Mavi Kart olsa olsa faydalı bir ispat vasıtasıdır, hakkın kullanılmasını sınırlandıramaz ve münhasır ispat vasıtası olarak nitelendirilemez²⁴. Bundan başka, 6458 sayılı Kanunun kullandığı “anlaşılanlar” ifadesi, yabancının durumunu muhakkak kendisinin ispat etmek zorunda olmadığını, vize veya giriş kontrolü yapan makam veya yetkili tarafından durumun anlaşılması halinde de vize muafiyetinin işletileceğini işaret etmektedir.

b. İkamet İzni

Türkiye’ye giriş yapacağı tarih itibariyle geçerli bir ikamet iznine sahip olan yabancılar, ayrıca vize almak zorunda değildirler. 6458 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesi ile bütünüyle yürürlükten kalkacak olan 5683 sayılı Kanunun 13. maddesinde de benzer bir hüküm bulunmaktadır. Bununla birlikte, yeni düzenleme döneminde, ikamet izni (eski adıyla ikamet tezkeresi) verilmesi sistemi ve prosedüründe önemli bir değişiklik vardır. 5683 sayılı Kanun döneminde, ikamet tezkeresi alabilmek için Türkiye’ye

---

²⁴ Türk Vatandaşlığı Kanunu’nun 28.maddesi kapsamında olanlar bakımından, sahip oldukları hakları kullanabilmeleri için Mavi Kart alma zorunluluğu yoktur, bilakis bu belge talep üzerine verilen bir belge niteliğindedir (TVK m. 28/6, TVK Yönetmelik m.53/1) Mavi Kart uygulaması hakkında detaylı bilgi için bkz. Güngör, s.155.

yasal giriş yapmak ön şart niteliğindedir (m.1). İkamet tezkeresi başvurusu, giriş vizesi başvurusuna ve Türkiye'ye giriş yapılmasına göre kronolojik olarak daha sonra gerçekleşen bir aşamadır. İkamet tezkeresi başvuruları Türkiye'ye girişten sonra ve İçişleri Bakanlığı'na bağlı yetkili emniyet makamlarına yapılmaktadır (m. 3) . Buna karşın, yeni düzenleme döneminde, yani 6458 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesinde sonra geçerli olacak düzende, ikamet izni başvurusu doğrudan yurtdışından yapılabilen bir başvuru haline gelmektedir (m.21)²⁵. Dolayısıyla, ikamet izni almak isteyen bir yabancıncının öncelikle yasal giriş şartını ve buna bağlı olarak vize alma zorunluluğunu yerine getirmesi gerekmektedir. Bu açıdan bakıldığında da, yeni düzenleme döneminde, ikamet izni sahiplerine vize muafiyeti tanınması olumlu olmuştur. İkamet izni niteliği ve tanıdığı kalış süresi itibariyle giriş vizesinden daha değerli bir belgedir. Türkiye'de ikametine izin verilmiş olan yabancıncının, ayrıca bundan daha ehemmiyetsiz bir durum olan ülkeye giriş bakımından vize uygulamasına tâbi tutulması mantıksız ve faydasız bir uygulama olurdu.

6458 sayılı Kanunun İkinci Bölümünde ikamet konusu detaylı bir biçimde düzenlenmiş, 5683 sayılı Kanunun yürürlükten kaldırılması da öngörülerek, yeni bir hukukî ve idarî sistem oluşturulmuştur. Yeni sistemde, verilmiş amaçları ve tanıdığı kalış sürelerine göre 6 farklı tip ikamet izni öngörülmüştür²⁶. Bunlar; kısa dönem ikamet izni, aile ikamet izni, öğrenci ikamet izni, uzun dönem ikamet izni, insanî ikamet izni, insan ticareti mağduru ikamet iznidir. Vize muafiyeti bakımından ikamet izni çeşitleri arasında herhangi bir ayırım ya da istisna öngörülmemiş olduğundan, tüm ikamet izni çeşitlerinin vize muafiyeti sağladığı sonucuna varılabilir.

İkamet izni sahiplerinin Türkiye'ye girişte vize alma mecburiyeti olmamalarına karşın, ilk defa giriş yapacak olanların, ikamet hususuyla bağlantılı olarak, giriş sonrasında yerine getirmek zorunda oldukları yükümlülükler vardır. 6458 sayılı Kanunun 26 maddesinin 2. fıkrası gereğince, yurtdışından ikamet izni alarak ilk defa Türkiye'ye giriş yapacak olan yabancıncıların, giriş tarihinden itibaren en geç 20 iş günü içerisinde adres

²⁵ İkamet izni başvuru kural olarak, yabancıncının vatandaşı olduğu veya yasal olarak bulunduğu ülkedeki konsolosluklara yapılacaktır. Ancak, istisnaî olarak ikamet izni başvurusunun Türkiye içerisinden yapılabileceği durumlar da düzenlenmiştir (m.22).

²⁶ 6458 sayılı Kanun ile getirilmiş olan ikamet izni türleri hakkında bkz. Ekşi, Tasarı, s. 150 vd.

kayıt sistemine kayıtlarını yaptırmaları zorunludur.

İkamet izninin vize muafiyeti sağlaması hususunda, üzerinde durulması gereken iki mesele daha vardır. Bunlardan birincisi, ikamet izni yerine geçen belgelerin vize muafiyeti tanıyıp tanımadığı meselesidir. İkinci mesele ise, ikamet izninden muaf tutulmuş kişilerin Türkiye'ye girişlerinde ikamet izni sahibi gibi vizeden muaf olup olmayacaklarıdır.

İkamet izni yerine geçen belgelerin bu özellikleri, 6458 sayılı Kanunun kendileriyle ilgili hükümleri içerisinde zikredilmiş, ayrıca bu belgelerin sahiplerinin ikamet izninden muaf oldukları, aynı kanunun ikamet izninden muafiyeti düzenleyen 20. maddesinde ifade edilmiştir. 6458 sayılı Kanun bakımından ikamet izni yerine geçtiği açıkça zikredilmiş olan belgeler, Vatansız Kişi Kimlik Belgesi (m. 50/2), Uluslararası Koruma Başvuru Sahibi Kimlik Belgesi (m.76/4), Uluslararası Koruma Statüsü Sahibi Kimlik Belgesi'dir (m. 83/3)²⁷. Uluslararası koruma başvurusu yapanlara kayıt esnasında verilen ve otuz gün geçerliliği olan uluslararası koruma başvurusu kayıt belgesinin ise, açıkça ikamet izni yerine geçeceği ifade edilmemiş ancak başvuru sahibine Türkiye'de kalış imkânı sağladığı ifade edilmiştir (m. 69/7). Kanaatimizce, kanunun getirmiş olduğu yeni sistem dâhilinde, ikamet izni yerine geçeceği açıkça belirtilmiş ve ikamet izni etkisi tanınmış olan belgelerin sahiplerinin de Türkiye'ye girişte ikamet izni sahibi gibi muamele görmesi ve vizeden muaf olmaları gerekir. Vize muafiyetini düzenleyen maddede kullanılan "ikamet izni" terimini, dar ve teknik anlamda ikamet izni şeklinde yorumlamamak, ikamet izni yerine geçen belgeleri de bu kapsamda değerlendirmek, kanunun ruhuna ve ilgili belgelerin nitelik ve amaçlarına uygun bir yorum olur. İkamet izni yerine geçtiği açıkça tayin edilmiş olan zikrettiğimiz belgelerin hepsinin varlık nedeni, hukuksal statüleri ya da fiili durumları nedeniyle zor durumda olan insanları korumak, bu kişilerin ülkeye girişleri, ülkede kalışları ve seyahatlerini kolaylaştırmaktır. Devlet, bu yabancılara belirli bir statü tanıyarak ve ilgili kimlik belgelerini vererek, onların içinde buldukları zorlukları dikkate almakta, onlara koruma sağlamak ve yardımcı olmak

---

²⁷ Yabancıların almış olduğu geçerli çalışma izni ve Çalışma İzni Muafiyet Belgesi'nin de ikamet izni yerine geçeceği Kanunda açıkça zikredilmiştir (m.27). Fakat çalışma izninin, vize muafiyeti bakımından etkisi Kanun tarafından ayrıca düzenlendiğinden, bu iki belgeyi bu bahiste zikretmeye gerek duymuyoruz.

istemektedir. Bu gerekçeyle, ilgili belgelere ikamet izni etkisi tanınmakta, bu kişilerin ayrıca ikamet izni başvurusu sürecinden geçmeleri beklenmemektedir. Diğer yandan, ülkede ikamet ve seyahatin, ülkeye girişten daha ehemmiyetli ve daha hassas bir husus olduğunu da unutmamak gerekir. Daha fazlası ve daha önemlisi için tanınan serbestlik, daha azı ve daha önemsizi için evleviyetle (*argumentum a fortiori*) tanınmalıdır. Üstelik ikamet özgürlüğünün ülkeye giriş olgusu gerçekleşmeden kullanılabilmesi fizîken mümkün değildir. İkametin serbest bırakılırken, girişin vizeye tâbi kılınabilmesi bu açıdan bakıldığında da anlamsız görünmektedir. Bu tespitler sonucunda, 12. maddenin (b) bendini lafzî yoruma tâbi tutarak, ikamet izni yerine geçen belge sahibi kişilerden Türkiye'ye girişlerinde ayrıca vize almış olma şartı aranmasında, alınacak harçlar ile bütçeye katkı sağlanması hariç, herhangi bir kamu menfaati görülmemektedir. Hatta bu kişilerin korunması ve bu kişilere kolaylık sağlanması daha üstün bir kamu menfaatine hizmet eder ve kanunun getirmek istediği yeni anlayışla da uyumlu olur.

İkamet izni yerine geçen belge sahipleri, aynı zamanda ikamet izninden muaf tutulanlar olarak, 6458 sayılı Kanununun 20 maddesinin 1. fıkrasının (b) ve (g) bendinde sayılmışlardır. Söz konusu hükümde, bunların dışında da ikamet izninden muaf tutulan başka kişilerin varlığı dikkat çeker. Burada sayılanlar içerisinde (f) bendinde gösterilen ve 5901 sayılı Kanununun 28. maddesi kapsamında olanlar sorununuz bakımından özellik arz etmez, zira bunların vizeden de muaf oldukları 12. maddenin 1. fıkrasının (ç) bendinde zaten ayrıca gösterilmiştir. Buna karşılık, 20. maddenin 1. fıkrasında sayılan kişilerden; Türkiye'de görevli diplomasi ve konsolosluk memurlarının (m.20/1-c), bunların ailelerinden Dışişleri Bakanlığınca bildirilenlerin (m.20/1-ç), uluslararası kuruluşların Türkiye'deki temsilciliklerinde çalışan ve statüleri anlaşmalarla belirlenmiş olanların (m.20/1-d) ve Türkiye Cumhuriyeti'nin taraf olduğu antlaşmalarla ikamet izninden muaf tutulanların (m.20/1-e) Türkiye'ye girişlerinde ikamet izni veya ikamet izni yerine geçen belge sahipleri gibi vize muafiyetinden yararlanıp yararlanamayacakları açık değildir. Bu kişilere, şekil ve içeriği İçişleri Bakanlığı ile Dışişleri Bakanlığınca birlikte belirlenen ve durumlarını gösteren bir belge tanzim edileceği, Kanununun 20. maddesinin 2. fıkrasında hükme bağlanmıştır. Tanzim edilecek bu belgeler, kanunda aynı kelimelerle ifade edilmemiş olsa da işlevleri gereği ikamet izni yerine geçen belge niteliği taşımaktadır. Öyleyse, kanaatimizce, bu kişiler de vize muafiyetini

düzenleyen 12. maddenin (b) fıkrasındaki geçerli ikamet izni olanlar kategorisi içerisinde değerlendirilmelidir. Üstelik bu kategorilerde sayılan kişiler Türkiye'nin uluslararası ve diplomatik ilişkileri dolayısıyla ve esasen milletlerarası hukuka dayanarak ikamet izninden muaf tutulan kişilerdir²⁸. Diğer yandan, daha önce zikrettiğimiz gerekçeyi tekrar edersek, ikamet izninden muaf tutulan yani Türkiye'de kalış gibi, Türkiye'ye girişten daha kapsamlı ve önemli bir haktan, şekli koşullardan muaf olarak yararlanan kişilerin, giriş için vize prosedürüne tâbi kılınması mantıklı görünmemektedir. Bu nedenle, ikamet izninden muaf olan kişilerin, Türkiye'ye girişlerinde vizeden de muaf olduklarını kabul etmek doğru olacaktır. Bu görüşe, vize prosedüründe yapılan değerlendirme ve incelemeler yoluyla korunan kamu menfaatlerinin, ikamet izninden muaf tutulan kişiler bakımından korunamayacağı gerekçesi ile itiraz edilebilir. Ancak bu kişilerin, 6458 sayılı Kanunun 7. maddesi gereğince, vize muafiyeti kapsamında olsalar dahi, vize verilmeyecek yabancılardan olmaları halinde Türkiye'ye girişlerine izin verilmeyecek olması, söz konusu itirazın gerekçesini geçersiz kılar.

Sonuç olarak, 6458 sayılı Kanunun 12 maddesinin 1. fıkrasının (b) bendi uyarınca ve “geçerli ikamet izni bulunanlar” ifadesi kapsamında, vizeden mutlak olarak muaf olan yabancılar aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- (1) Geçerli ikamet izni sahipleri
- (2) Vatansız Kişi Kimlik Belgesi sahipleri
- (3) Uluslararası koruma başvurusu kayıt belgesi sahipleri
- (4) Uluslararası Koruma Başvuru Sahibi Kimlik Belgesi sahipleri
- (5) Uluslararası Koruma Statüsü Sahibi Kimlik Belgesi sahipleri
- (6) Türkiye'de görevli diplomasi ve konsolosluk memurları
- (7) Türkiye'de görevli diplomasi ve konsolosluk memurlarının

---

²⁸ Bu kişilerin, 12. maddenin 1. fıkrasının (a) bendine göre, milletlerarası antlaşmalar dolayısıyla vize muafiyetine sahip olmaları ihtimali yüksektir. Böyle bir ihtimalin gerçekleşmesi halinde, ilgili kişiler (a) bendi uyarınca vize muafiyetine sahip olacağından, ayrıca ikamet izninden muaf olmalarının vize muafiyeti sağlayıp sağlamadığını tartışmak pratikte gereksiz olur. Asıl sorun, bu kişilerden, ikamet izni muafiyeti sahibi olup da ayrıca milletlerarası antlaşmalarla vize muafiyeti tanınmamış olanlar bakımından ortaya çıkacaktır.

ailelerinden Dışişleri Bakanlığınca bildirilenler

(8) Uluslararası kuruluşların Türkiye'deki temsilciliklerinde çalışan ve statüleri anlaşmalarla belirlenmiş olanlar

(9) Türkiye Cumhuriyeti'nin taraf olduğu antlaşmalarla ikamet izninden muaf tutulanlar

c. Çalışma İzni

Türkiye'ye giriş yapacağı tarih itibarıyla geçerli çalışma izni sahibi olanlar da 6458 sayılı Kanununun 12. maddesinin 1. fıkrasının (b) bendi uyarınca vizeden muaftırlar. Bu durum, Türk yabancılar hukuku sisteminde bir yeniliktir. Kanunun yürürlüğe girmesi ile mülga olacak düzende, çalışma izinlerinin yurtdışından başvuru yoluyla alınması halinde, Türkiye'ye giriş yapacak olan çalışma izni sahibinden ayrıca "çalışma vizesi" olarak adlandırılan çalışma amaçlı giriş vizesi alması, giriş yaptıktan sonra da çalışma amaçlı ikamet izni alması istenmektedir²⁹. 4817 sayılı Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanununun 12. maddesinin 1. fıkrasında çalışma izninin, çalışma vizesi ve ikamet izni alınması halinde geçerli olacağı belirtilmiştir. Aynı fıkroda, çalışma izni alma prosedürü dâhilinde, çalışma izni belgesi alan yabancıların en geç 90 gün içinde ülkeye giriş vizesi talebinde bulunmaları, ülkeye giriş yaptıktan sonra da en geç 30 gün içinde ikamet tezkeresi almak için başvuru yapmaları emredilmektedir. 6458 sayılı Kanununun 123. maddesinin 5. fıkrasının (c) bendi hükmü ile 4817 sayılı Kanununun 12. maddesinin 1. fıkrası değiştirilmektedir³⁰. Yeni sistemde çalışma izni almış olma yeterli görülmemekte, çalışma izninin geçerli hale gelebilmesi ve kullanılması için ayrıca giriş vizesi ve ikamet izni alınmasına gerek görülmemektedir. Bununla beraber, 6458 sayılı Kanununun 27. maddesinin (2) fıkrasında, aynı kanununun 7. maddesine yapılan yollamayla, çalışma izni verilmesi ve uzatılması şartlarının içerisine, 15. maddede sayılan vize alma şartları da yerleştirilmiş bulunmaktadır. 6458 sayılı

²⁹ Aybay/Dardağan Kibar, s. 142; Çiçekli, s. 116; Çelikel/Öztekin Gelgel, s. 130 vd.

³⁰ Değişikliğin yürürlüğe girmesi sonrasında oluşacak yeni metin şu şekildedir: "Yabancılar, ilk çalışma izni başvurularını buldukları ülkelerdeki Türkiye Cumhuriyeti konsolosluklarına yapar. Konsolosluk, bu başvuruları doğrudan Bakanlığa iletir. Bakanlık, ilgili mercilerin görüşlerini alarak 5 inci maddeye göre başvuruları değerlendirir; durumu uygun görülen yabancılar çalışma izni verir. Yabancılar, konsolosluklardan almış oldukları çalışma izinlerinde belirtilen süre kadar Türkiye'de kalıp çalışabilir."

Kanunun 123. maddesinin 5. fıkrasının (ç) bendi ile de 4817 sayılı Kanunun 14. maddesinin (c) bendi “İçişleri Bakanlığının olumsuz görüş bildirmesi” şeklinde değiştirilmekte, böylece Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından yürütülen çalışma izni alma prosedürüne İçişleri Bakanlığının da katılımı sağlanmaktadır. Yapılan yollamalar ve İçişleri Bakanlığının sürece katılımı, çalışma izni alacak kişinin, Türkiye’ye girişi ve Türkiye’de kalışı bakımından, dışında kaldığı vize veya ikamet izni başvurusu değerlendirme prosedürünün dolaylı olarak gerçekleştirilmesini mümkün kılmakta, böylece yeni sistemle doğabilecek boşluk ve sakıncalar giderilmektedir. Oldukça isabetli olduğunu düşündüğümüz bu değişiklikler neticesinde, yabancıların Türkiye’de çalışabilmesi bakımından birden fazla yere başvuru sistemi ve gereksiz kırtasiyecilik kaldırılmış, çalışma izni almış ve çalışma amaçlı olarak Türkiye’ye gelmek isteyen kişilere kolaylık sağlanmıştır.

Çalışma izni sahibi olanların vizeden muaf olduğu kanunun lafzından açıkça anlaşılmasına rağmen, “çalışma izni bulunanlar” ifadesinin çalışma izninden muaf olanları da kapsayıp kapsamadığı, tıpkı ikamet izninden muaf olanların durumu gibi tartışmalıdır. 6458 sayılı Kanunun 27. maddesinin 1. fıkrasının, çalışma izni ve Çalışma İzni Muafiyet Teyit Belgesi’nin ikamet izni sayılacağını belirten hükmü durumu daha da karmaşıktır. Bir kişinin çalışma izninden muaf olması esasen çalışma hayatının düzenlenmesi ve yabancıların çalışma özgürlüğü ile ilgili bir sorun iken, vizeden ya da ikamet izninden muafiyet yabancıların ülkeye girişi ve ülkede kalışı ile ilgili, daha ziyade ulusal güvenlik ve kamu düzeni ile bağlantılı görülen konulardır. Bu işlev ve kapsam farklılığı nedeniyle, ikamet ve giriş arasında kurmuş olduğumuz ilişki ve de evleviyetle uygulanma kuralı, çalışma ve giriş bahisleri arasında söz konusu olamaz. Bu iki bahis arasındaki bağlantı ve değerlendirme süreçlerindeki eşgüdüm, vize alma şartlarına yapılan yollama ve İçişleri Bakanlığının çalışma izni başvurusu değerlendirme sürecine dâhil edilmesi ile sağlanmış görünmektedir. Bununla birlikte, çalışma izninden muaf olanlar bakımından hiç bir ekstra prosedür mevcut olmadığı gibi, Çalışma İzni Muafiyet Teyit Belgesi verilmesi prosedüründe de böyle bir bağlantı söz konusu değildir³¹. Kanun koyucu buna rağmen, Çalışma İzni

---

³¹ Çalışma İzni Muafiyet Teyit Belgesi verilmesi için sadece ilgilinin çalışma izninden muaf olmasının yeterli olması bir tarafa, çalışma izninden muaf olan

Muafiyet Teyit Belgesi'nin ikamet izni yerine geçeceğini belirterek, bu belgeye sahip olanların ayrıca ikamet izni alma prosedürüne girmelerine gerek görmemiştir. Bir anlamda, bu belgenin verilmesi ile devletin, yabancıların Türkiye'de etme ikamet hakkını tanıdığını gösterdiği varsayılmaktadır. Bu belgeye sahip olanlar bakımından, belgenin ikamet izni etkisinden hareketle, dolaylı olarak vize muafiyetine de sahip oldukları kabul edilebilir. İkamet izni almadan ikamet etme hakkı olanın, vize almadan giriş yapmaya da evleviyetle hakkı olacağı görüşü, bu hususta uygulanmaya müsaittir. Fakat bu belgeye sahip olmayan ancak çalışma izni muafiyeti olduğunu kanıtlayan kişilerin durumu o kadar basit değildir. Burada esas sorun çalışma izni muafiyeti sahibi olup, Çalışma İzni Muafiyet Teyit Belgesi sahibi olmayanların, çalışma amacı dışında Türkiye'ye girişlerinde çıkacaktır. Kanımızca, çalışma izni muafiyetini kullanarak, Türkiye'ye çalışma amaçlı gelen kişilerden ayrıca vize şartı aranması, çalışma muafiyetinin fiilen gerçekleşmesi önünde, kanunun getirmek istediği sistemin aksine, fazladan bir usul yaratır ve ne kanunun ruhuna ne de çalışma muafiyetinin anlamına uygun olur. Dikkat edilmesi gereken tek husus, yabancıların sahip olduğu çalışma muafiyetinin, çalışmak istediğini beyan ettiği iş veya meslek için uygun olup olmadığıdır. Çalışma amacı dışında gelip de Çalışma İzni Muafiyet Teyit Belgesi olmadan, giriş yapmak isteyen çalışma izni muafiyeti sahibi yabancıların ise giriş yapmak için vize almak zorunda olmaları daha doğru bir uygulama olacaktır. Öncelikle göz önüne alınması gereken gerçek, bu yabancıların kanun tarafından ikamet izninden muaf tutulmadıkları yani ikamet izni sahibi gibi muamele göremeyecekleridir. Diğer yandan çalışma izni muafiyetinin hizmet ettiği asıl amaç, Türkiye'de çalışmak isteyen yabancılarla, çalışma hayatına girişlerinde ve dolayısıyla çalışma amacıyla ülkeye girişlerinde ve kalışlarında kolaylık sağlamaktır. Çalışma dışı amaçlarla ülkeye giriş yapmak istenmesi halinde de bu kolaylığı tanımak, gerek çalışma izni muafiyetinin amacının gerekse hukuk düzeninin giriş, ikamet ve çalışma bağlamında korumak istediği menfaatlerin kapsamı dışında kalmaktadır.

Sonuç olarak, 6458 sayılı Kanunun 12 maddesinin 1. fıkrasının (b) bendi uyarınca ve “geçerli çalışma izni bulunanlar” ifadesi kapsamında,

---

yabancıların böyle bir belge alması zorunlu olmayıp, belgenin verilmesi tamamen kendi isteklerine bağlıdır (4817 sayılı Kanun m.10).

vizeden mutlak olarak muaf olan yabancılar aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- (1) Geçerli çalışma izni sahipleri
- (2) Çalışma İzni Muafiyet Teyit Belgesi sahipleri
- (3) Çalışma izninden muaf olup da muafiyet kapsamına uygun olan bir iş veya meslekte çalışma amaçlı olarak gelenler

d. Yabancılara Mahsus Damgalı Pasaport

Türkiye Cumhuriyeti tarafından verilen pasaport türlerinden, yabancılara mahsus damgalı pasaport sahibi olan yabancılar, 6458 sayılı Kanunun 12. maddesinin 1. fıkrasının (c) bendi uyarınca Türkiye'ye yapacakları girişlerde vize almak zorunda değildirler. Yabancılara mahsus damgalı pasaport, 5682 sayılı Kanunun 18. maddesinde düzenlenmiştir³². Yabancılara mahsus damgalı pasaportlar, vatansız olan ya da vatandaşlık durumu düzgün olmaması nedeniyle ikamet ve seyahatleri bakımından fiilen vatansız muamelesi gören kişilere³³ verilmektedir. 5682 sayılı Kanunun yapmış olduğu ayrıma göre bu pasaportlar iki türdür. Kanunun yazılış şeklinde kullanılmış olan bentlerden hareketle, (A) türü ve (B) türü şeklinde bir ayırım mevcuttur³⁴. Yabancılara mahsus damgalı pasaportlardan (A) türü olanlar, Türkiye'ye yalnız bir giriş veya yalnız bir çıkış için geçerli olan pasaportlardır. (B) türü olanlar ise, yine bir defaya mahsus olmak üzere ancak hem çıkış hem giriş yani hem gidiş hem de geri dönüş için geçerli olan pasaportlardır. 5682 sayılı Kanunun öngördüğü vize muafiyeti sistemi içerisinde, 5. maddenin 2. fıkrasında, yabancılara mahsus damgalı pasaportlardan (A) türü olanların, Türkiye'ye girişte vizeye tâbi olmadıkları belirtilmiştir. Buna karşılık, 6458 sayılı Kanunun 12. maddesi, (A) ve (B) türleri arasında herhangi bir ayırım yapmamakta, her iki tür için de vize muafiyeti tanımaktadır. 5862 sayılı Kanunun 5. maddesinin 2. fıkrası, 6458 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesi ile yürürlükten kalkacak olan hükümler arasındadır. Dolayısıyla, yeni vize muafiyeti sistemi bakımından, ister (A) türü olsun ister (B) türü olsun, yabancılara mahsus damgalı pasaport sahibi her yabancı, Türkiye'ye vizesiz giriş yapabilir.

³² Yabancılara mahsus damgalı pasaport hakkında detaylı bilgi için bkz. Göğer, Pasaport, s. 108 vd.; Çiçekli, Yabancılar, s. 77 vd.

³³ Göğer, Pasaport, s. 108.

³⁴ Göğer, Pasaport, s. 110; Çiçekli, Yabancılar, s. 78.

2. Takdirî Vize Muafiyeti

Yukarıda ele alınan mutlak vize muafiyetlerinin dışında, 6458 sayılı Kanununun 12. maddesinin 2. fıkrasında takdirî olarak vize şartına tâbi olmayabilecek yabancılar sayılmıştır. Kanun koyucu bu yabancıların Türkiye'ye girişte vize alma zorunluluğundan muaf tutulabilmesi olanağını, kuralı uygulayacak olan yürütmenin takdirine bırakmıştır.

Takdirî vize muafiyetine sahip yabancılar arasında birinci kategoriyi, mücbir nedenlerle Türk hava ve deniz limanlarını kullanmak zorunda kalan taşıtlardaki yabancıardan, liman şehrine çıkacak olan kişiler oluşturur. (m.12/2-a) Buradaki takdirî vize muafiyetinin temelinde insanî gerekçelerin yattığı söylenebilir. Olağan şartlarda Türk hava ve deniz limanlarını kullanmayacak olan, fakat irade dışı zorlayıcı nedenlerden ötürü bu kullanıma mecbur kalan taşıtların yolcularına, liman şehrine çıkışlarında kolaylık sağlanmak istenmiştir.

Takdirî vize muafiyetine sahip yabancıların ikinci kategorisini ise, deniz limanlarına gelip, 72 saati geçmemek kaydıyla, liman şehri veya civar illeri turizm amaçlı gezecek kişiler oluşturur. (m.12/2-b) Bu düzenlemenin amacı, özellikle gemi turları ve yat turizmi ile Türkiye'ye gelebilecek olan yabancı turistlere kolaylık sağlamak, böylece uluslararası gemi turlarında ve yat turizmi rotalarında Türkiye limanlarını tercih edilebilir kılmaktır.

İkinci kategoride yer alan yabancılar için tanınan takdirî vize muafiyetinin benzeri, 6458 sayılı Kanununun 12. maddesinin yürürlüğe girmesi ile yürürlükten kalkacak olan, 5682 sayılı Kanununun 6. maddesinin 1. fıkrasında da yer almaktadır. Hükme göre, başka ülkelere gitmek amacıyla yola çıkmış ya da sırf turizm veya gezinti amacıyla seyahat eden yabancılar, liman ve hava limanı şehirlerine yerel emniyet makamlarının izniyle vizesiz olarak inip gezebilir ve orada geceleyebilirler. Burada da, görüldüğü üzere mutlak bir muafiyet tanınmamış, yerel emniyet makamlarının izni olarak karşımıza çıkan idarenin takdir yetkisine yer verilmiştir³⁵. Yürürlükten kalkacak olan düzenlemede, kendilerine idarenin takdirine bağlı olarak vize

³⁵ 5682 sayılı Kanununun 6. maddesinin 1. fıkrasının idare tarafından uygulanmasında, hava veya deniz limanı şehirlerini gezecek veya orada konaklayacak yabancıların polis tarafından pasaportları alınmakta ve kendilerine şehirde gezmeleri amacıyla giriş-çıkış kartları düzenlenmektedir. Bkz. Çiçekli, Yabancılar, s. 91. Öğretide, bu istisnai düzenlemeyi, "sınırlı izin" olarak nitelendiren görüş dikkat çekicidir. Bkz. Çelikel/Öztekin Gelgel, s. 82.

muafiyeti tanınmış olan yabancılar kategorisi, yeni düzenlemenin getirdiği kategoriye göre daha geniştir. 5682 sayılı Kanun hem denizyoluyla gelenlere hem de havayoluyla gelenlere bu kolaylıktan faydalanma olanağı sağlarken, 6458 sayılı Kanunun ilgili düzenlemesi kapsamına yalnızca deniz yoluyla gelenler girmektedir. Ayrıca, 6458 sayılı Kanun, eski düzenlemeden farklı olarak, açık bir süre sınırı tayin etmekte ve vize muafiyetinin 72 saati geçmeyen kalıflarda geçerli olabileceğini emretmektedir. Bunun dışında, 6458 sayılı Kanunun, deniz yoluyla gelenler için, vize muafiyetinin coğrafi uygulanma alanını genişlettiği de söylenebilir, zira sadece liman şehrini gezmeyi öngören eski düzenlemeden farklı olarak, liman şehrinin civar illeri de mekânsal sınırın içinde kalmaktadır.

3. Türkiye Havalimanlarından Transit Geçiş

Türkiye havalimanlarından transit geçecek yabancılar da kural olarak vize almak zorunda değillerdir³⁶. Bu sonuca, 6458 sayılı Kanunun 14. maddesinin 1. fıkrasının 1. cümlesinde kullanılan ifadeden, aksi ile kanıt (*argumentum e contrario*) yoluyla ulaşırız. Hükme göre, “Türkiye’den transit geçecek yabancılar, havalimanı transit vizesi şartı getirilebilir.” Aynı maddenin ikinci fıkrası, havalimanı transit vizesi istenecek yabancıların, İçişleri ve Dışişleri Bakanlıklarınca müştereken belirleneceğini öngörür. 6458 sayılı Kanunun 14. maddesi hükmünden çıkan sonuç, ilgili bakanlıklarca aksi kararlaştırılmadığı müddetçe, Türkiye’den havalimanları kullanılarak yapılacak olan transit geçişlerin vizeye tâbi olmadığıdır. Havayoluyla gelip Türkiye’den transit olarak geçecek yabancılar için kural vize muafiyeti, istisna vize uygulanmasıdır. İstisnanın kapsamını yani vize zorunluluğuna tâbi olacak yabancılar listesinin genişliğini, 6458 sayılı Kanunun uygulanmaya başlanmasına paralel olarak, İçişleri Bakanlığı ve Dışişleri Bakanlığının birlikte oluşturacakları kararlar belirleyecektir. Havalimanlarından yapılacak transit geçişlerde vize uygulanmasını öngörecektir istisnaların mümkün olduğunca dar tutulması ve hatta mümkünse hiç uygulanmaması, uluslararası aktarmalı seyahatler düzenleyen Türk havacılık firmaları ve bu türden seyahatlerde Türk havalimanlarını tercih edebilecek yabancı havacılık firmaları için, dolayısıyla Türk havacılık sektörü için olumlu bir uygulama olur. 6458 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesi ile yürürlükten kalkacak olan 5682 sayılı Kanunun 6. maddesinin

³⁶ Aynı yönde bkz. Ekşi, Tasarı, s. 144.

ikinci fıkrası da havalimanları kullanılarak yapılacak transit geçişlerde vize muafiyeti tanımaktadır. Fakat yürürlükten kalacak olan düzenleme bu muafiyeti mutlak olarak tanıırken, yeni düzenlemede idareye, istisnaî de olsa, sınırlama getirme yetkisi verilmektedir. 5862 sayılı Kanunun 6. maddesinin son fıkrası ise, Türk havalimanlarında aktarma yapacak olan yabancılara, geldikleri uçağın varış saati ile gidecekleri uçağın hareket saati arasındaki zaman zarfında, idarenin takdirinde olmak şartıyla, havalimanı şehrine vizesiz olarak çıkma olanağı tanımaktadır. Bu hüküm de 6458 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesi ile yürürlükten kalkacaktır ve 6458 sayılı Kanunda bu konuda herhangi bir düzenleme getirilmemiş, takdirî dahi olsa vize muafiyeti olanağı öngörülmemiştir. Yeni düzenlemede, havalimanından vizesiz olarak havalimanı şehrine çıkma olanağı, sadece havalimanının mücbir sebeplerle kullanılması halinde ve yine idarenin takdirine bağlı olarak mevcuttur (m.12/2-a).

III. VİZE BAŞVURUSU VE VİZE VERMEYE YETKİLİ MAKAMLAR

Vize başvurusu ve vize başvurularının cevaplandırılması bakımından, 6458 sayılı Kanunun getirdiği düzende iki farklı yol öngörülmüştür. 6458 sayılı Kanun bakımından kural, yabancıların sınır kapılarına gelmeden önce, Türkiye Cumhuriyeti konsolosluklardan vize almasıdır. İstisnaî durum ise, vizesiz olarak sınır kapısına gelmiş olan yabancıya, sınır kapılarında vize verilmesidir (m. 11/4).

Yeni düzen karşısında, vize başvurusu ve vize verme usullerinde uygulamanın nasıl olacağı, 6458 sayılı Kanunun 11. maddesinin son fıkrası hükmüne dayanarak çıkarılacak olan yönetmelikle açıklığa kavuşacaktır. Hükümde, vize türlerine ve işlemlerine ilişkin usul ve esasların yönetmelikle düzenlenmesi öngörülmektedir. Bu konudaki yönetmeliğin ve daha alt düzeydeki idarî düzenleyici işlemlerin vakit kaybetmeksizin ve mümkün olduğu ölçüde Kanunun yürürlüğe girmesi ile birlikte kullanılabilir şekilde çıkartılması, uygulamadaki olası boşluk ve çatışmaların giderilmesi, böylelikle idarenin kanunîliği ilkesinin tesis edilebilmesi adına önem arz etmektedir. Öte yandan, 6458 sayılı Kanunun, geçiş hükümlerini düzenleyen geçici 1. maddesinin 8. fıkrası icabınca, “kanunun uygulanmasına ilişkin düzenlemeler yürürlüğe girinceye kadar, mevcut düzenlemelerin bu Kanuna aykırı olmayan hükümlerinin uygulanmasına” devam olunacaktır. Bu

bakımdan, özellikle Dışişleri Bakanlığınca yürütülen “e-vize” uygulaması, sınır kapılarında uygulanan “bandrol vize” ve “kaşe vize” uygulamalarıyla bunlara ilişkin idarî düzenleyici işlemlerin, 6458 sayılı Kanun ışığında gözden geçirilmesi faydalı olacaktır. 5862 sayılı Kanunun bu bahiste uygulanan hükümleri ise (bilhassa m.24, 25, 26, 28, 29), 6458 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesi ile yürürlükten kalkacaktır.

1. Konsolosluk Vizesi

Türkiye’ye giriş yapıp 90 güne kadar kalmak isteyen yabancıların, vize almak üzere başvurmaları gereken konsolosluklar, vatandaşı oldukları ya da yasal olarak buldukları ülkedeki Türkiye Cumhuriyeti konsolosluklarıdır (m.14/1). Konsolosluklara yapılacak vize başvurularının 90 gün içinde sonuçlandırılması gerekmektedir (m.14/4). Konsolosluklara yapılacak başvuruların alınması, bilgi ve belgelerin toplanması, mülakat, değerlendirme ve kayıt işleri ile gerektiğinde Göç İdaresi Genel Müdürlüğü kararının temin edilmesi işi, 6458 sayılı Kanun ile ihdas edilen “göç ataşeleri” tarafından yerine getirilecektir (m.110/3). Fakat vize verilmesi için son onay, nihayetinde konsolos tarafından verilecektir. Türkiye Cumhuriyeti büyükelçilerine de bazı durumlarda, merkezden talimat almadan re’sen vize verme yetkisi tanınmıştır. Yabancı ülke diplomatlarına (m.14/5) ve ülke menfaatleri göz önünde bulundurularak vize verilmesinde yarar görülen yabancılara (m.14/6), Türkiye Cumhuriyeti büyükelçiliklerince istisnaî olarak re’sen vize verilebilir. Her iki durumda vizeler harca tâbi olmayıp, re’sen vize verilmesi işleminin İçişleri ve Dışişleri Bakanlığı’na derhal bildirilmesi gerekmektedir.

2. Sınır Vizesi

Kanun tarafından istisnaî usul olarak öngörülmekle birlikte, vize başvurusunda ikinci yol sınır kapısında vize başvurusu yapılmasıdır. Vizeye tâbi olduğu halde vize almaksızın sınır kapılarına gelen yabancılara, alacakları vizenin süresi içinde Türkiye’den ayrılacaklarını kanıtlamaları şartıyla vize verilebilir (m.13/1). Sınır kapısında verilen vizelerin tanıdığı Türkiye’de kalış süresi daha kısadır. Sınır kapısında verilen vizeler için kanunun öngördüğü azami kalış süresi 15 gündür. Bakanlar Kurulunun bu vizeler için farklı bir süre belirleme yetkisi vardır. Sınır kapılarında verilecek olan vizelerde yetkili makam valiliklerdir. Valiliğin bu yetkisini sınır

kapısında görevli olan kolluk birimine devretme yetkisi de vardır (m.13/2). Sınır kapısında verilen vizelerde de, konsolosluklarda verilen vizelerde olduğu gibi 6458 sayılı Kanunun 15. maddesinde sayılmış olan vize verme şartlarının dikkate alınması gerekir. Bu şartlar arasında yer alan, geçerli sağlık sigortası sahibi olma şartı ise, idare tarafından sınır kapısında vize verilmesi işlemlerinde, insanî nedenlere bağlı olarak aranmayabilir (m.13/3).

IV. VİZE VERİLMEMEYECİK YABANCILAR

Yabancıların vize alabilmeleri için, 6458 sayılı Kanunun 15. maddesinin 1. fıkrası kapsamına girmemeleri, durumlarının bu maddede sayılan vize verilmeyecek hallerden birine uymaması gerekir. Kanun, vize verilmeyecek yabancıların, bir şekilde vize almış olsalar ya da vize muafiyetinden yararlınsalar dahi, Türkiye'ye girişlerine izin verilmeyeceğini de ayrıca hükme bağlamıştır (m.7/1-c). Kanunun bu hali karşısında, vize verilmeyecek yabancıları tayin eden 15. maddenin 1. fıkrasının iki farklı işlevi olduğundan bahsetmek mümkündür. Birinci ve doğrudan işlev, vize verme şartlarının tayinidir. İkinci ve dolaylı işlev ise Türkiye'ye girişine izin verilmeyecek olan yabancıların tayin edilmesi bakımından söz konusu olacaktır³⁷. Vize verilmeyecek yabancıları tayin eden hükmün bu ikinci işlevi, bir anlamda 5682 sayılı Kanunun yürürlükten kalkacak olan ve Türkiye'ye girmesi yasaklı olan kişileri tayin eden 8. maddesinin yerine getirdiği işlevi ikame etmektedir³⁸.

6458 sayılı Kanunun 15. maddesinin 1. fıkrası gereğince, vize verilmeyecek yabancılar istisnâ olarak vize verilmesi mümkündür. Bu istisna aynı maddenin ikinci fıkrası hükmü ile getirilmiştir. Vize verilmeyeceklerden olan bir yabancıya vize verilebilmesi için gereken şart, yabancıya vize verilmesinde yarar görülmesidir. Ayrıca, vize verilmesinde yarar görülen yabancıya vize verilmesi yalnızca İçişleri Bakanı onayı ile mümkün olabilmektedir. İçişleri Bakanı onayının gerekliliği karşısında, ilgili yabancıya vize verilmesinde yarar olup olmadığını son aşamada İçişleri

³⁷ 15. maddenin, 7. madde üzerinden, üçüncü bir dolaylı işlevi olarak, ikamet izinlerinin verilmesinde ret nedeni işlevinden de bahsetmek mümkündür. Zira yabancıların, kısa dönem ikamet izni (m.32/1-b), aile ikamet izni (m.35/3-d) ve öğrenci ikamet izni (m.39/1-b) alabilmesi için, Kanunun 7. maddesi kapsamına girmemesi gerekir.

³⁸ 5682 sayılı Kanunun 8. maddesine göre Türkiye'ye girmesi yasak kişiler hakkında detaylı bilgi için bkz. Aybay/Dardağan Kibar, s. 119 vd.; Ekşi, Temel Konular, s. 33 vd.; Çiçekli, Yabancılar, s. 92 vd.

Bakanının belirleyeceği sonucuna varmak mümkündür. Bir yabancıya “vize verilmesinde yarar görülmesi” oldukça müphem bir ifade olarak görünmektedir. Ancak, burada söz konusu olan daha ziyade siyasi bir karardır. Yürütme yetkisini kullanan idarî makamlara bu konuda bir tasarruf yetkisi tanınmak istenmiştir. Böylece idareye, vize verilmeyecek olan yabancılardan olmasına rağmen vize verilmesinde yarar gördüğü kişilere vize verebilme olanağı verilmiştir.

Kanunun 15. maddesinin 1. fıkrasında sayılmış olan ve vize verilmemesini gerektiren haller aşağıdaki gibidir.

1. Pasaport ya da Pasaport Yerine Geçen Belgenin Geçerlilik Süresinin Yetersizliği

Vize başvurusunda bulunan yabancıların, pasaport ya da pasaport yerine geçen belgesinin geçerlilik süresi, talep ettiği vize kalış süresinden en az 60 gün daha uzun olmalıdır (m.15/1-a). Aksi halde vize başvurusunun reddi gerekir. Pasaport ya da pasaport yerine geçen belgenin geçerlilik süresine ilişkin benzer bir sınırlama, Kanunun 7. maddesinin 1. fıkrasının (b) bendinde de pasaport gösterme zorunluluğunun bir unsuru olarak düzenlenmiştir.

2. Türkiye’ye Girişi Yasaklı Olma

Hakkında Türkiye’ye giriş yasağı kararı³⁹ verilmiş olan yabancıların, giriş yasağı süresi sona ermeden veya giriş yasağı kaldırılmadan ya da iptal edilmeden, vize alması kural olarak mümkün değildir (m.15/1-b). Bununla birlikte, giriş yasağı saklı kalmak kaydıyla, ilgili yabancıların belirli bir süre

---

³⁹ 6458 sayılı Kanunun getirmiş olduğu yeni düzen çerçevesinde, yabancı hakkında Türkiye’ye giriş yasağı kararı alınması iki farklı temelde gerçekleşebilmektedir. Birinci durumda, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, gerektiğinde ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının görüşlerini de alarak, Türkiye dışında olup da kamu düzeni veya kamu güvenliği ya da kamu sağlığı açısından Türkiye’ye girmesinde sakınca görülen yabancıların ülkeye girişini yasaklayabilmektedir (m.9/1). İkinci ihtimalde ise, yabancıların Türkiye’ye girişinin yasaklanması kararı, sınır dışı etme kararının sonucu olarak Göç İdaresi Genel Müdürlüğü veya valiliklerce alınmaktadır (m.9/2). Her iki durumda da yabancı hakkında verilmiş olan Türkiye’ye giriş yasağı ilelebet uygulanan bir yasak değildir ve belirli bir süreye tâbi kılınmıştır. 6458 sayılı Kanun bakımından Türkiye’ye giriş yasağı için öngörülen azamî süre 5 yıldır. Kamu düzeni veya kamu güvenliği açısından ciddi tehdit bulunması halinde bu sürenin, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü tarafından en fazla 10 yıl daha arttırılabilme olanağı vardır (m.9/3). Göç İdaresi Genel Müdürlüğünün giriş yasağını kaldırma yetkisi de mevcuttur (m.9/6).

için Türkiye'ye girişine izin verme konusunda Göç İdaresi Genel Müdürlüğü yetkilidir (m. 9/6). Göç İdaresi Genel Müdürlüğü tarafından böyle bir iznin verilmesi durumunda, yabancının Türkiye'ye girişi yasak olduğundan bahisle vize başvurusu reddedilemez. Vize başvurusunda bulunan yabancı hakkında Türkiye'ye giriş yasağı kararı verilmemiş olmakla birlikte, ülkeye kabulü Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün ön izin şartına bağlanmış olabilir (m.9/7). Bu durumda, yabancıya vize verilebilmesi için gerekli ön iznin alınması gerekir.

3. Kamu Düzeni veya Kamu Güvenliği Açısından Sakıncalı Görülme

Vize verilmeme nedenleri arasında, içeriği en muğlak görünen, dolayısıyla uygulanmada sorun yaratma ihtimali en yüksek olan neden, yabancının kamu düzeni veya kamu güvenliği açısından sakıncalı görülmesidir. Burada evvela belirtmek gerekir ki, kullanılan ifadede dil açısından bir yanlışlık vardır. Kamu düzeni veya kamu güvenliği açısından sakıncalı görünen, metindeki ifadenin aksine yabancının kendisi değil, Türkiye'ye girişi yani Türkiye'de bulunması olmalıdır. Yabancının Türkiye'ye girişinin kamu düzeni veya kamu güvenliği açısından sakıncalı olup olmadığının tespiti ise idarenin takdirine bırakılmış bir husustur. Kanun koyucunun, bu hususun varlığının tespitinde, bir yargı kararı verilmesi şartını aramadığı görülmektedir. Ayrıca, yabancının Türkiye'ye girişinin kamu düzeni veya kamu güvenliği açısından sakıncalı görülmesine gerekçe gösterilen hususun, suç teşkil eden bir eylem olması da zorunlu görülmemiştir⁴⁰. Düzenlemenin bu haliyle, idareye oldukça geniş bir yetki

---

⁴⁰ 6458 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesi ile yürürlükten kalkacak olan 5682 sayılı Kanunun 8. maddesinin 5. fıkrasında benzer içerikte bir hüküm, Türkiye'ye girmesi yasak olan kişiler bahsinde yer almaktadır. Buna göre, "Türkiye Cumhuriyetinin emniyetini ve umumî nizamını bozmak niyetiyle veya bozmak isteyenlere ve bozanlara iştirak veya yardım etmek maksadıyla geldikleri sezilener", Türkiye'ye girişi yasak olan kişilerdendirler. Kullanmış olduğu "sezilenler" ve "emniyeti ve umumî nizamı bozmak" kavramlarının yeterince objektif olmaması ve idareye geniş takdir yetkisi tanınması nedenleriyle eleştirilmiş (Göğer, Pasaport, s. 184; Aybay/Dardağan Kibar, s. 120; Çiçekli, Yabancılar, s. 94.) olan bu hüküm, kanaatimizce yeni düzenleme karşısında maalesef daha olumlu bir hüküm olarak nitelendirilebilecek durumdadır. Zira eski düzenlemede, en azından çerçeve "bazı eylemler yapma ya da bu tür eylemlere katılma amacıyla giriş" ile çizilmiştir. Yeni düzenlemede böyle bir sınırlandırma yoktur. Yeni hükmün uygulanabilmesi için, yabancının kamu düzeni veya kamu güvenliği açısından sakıncalı görülen eylemlerde bulunmak amacı taşıması ve bu amaçla giriş yapmak istemesi şart değildir. Hiçbir eylem yapma amacıyla olmasa ya da bu

tanıdığı ve keyfi uygulama ya da kötüye kullanmaya elverişli olduğu iddia edilebilir. Hükmün, vize ret nedeni haricinde, Kanunun 7. maddesinin yaptığı gönderme nedeniyle, yabancıların ülkeye girişini engelleme gerekçesi olarak da kullanılabilmesi dikkate alınır, konunun önemi daha iyi anlaşılır. Nihayetinde, hükmün niteliği ve işlevi gereği idareye takdir yetkisi verilmesi olağan olmakla beraber⁴¹, idarenin bu takdir yetkisini kullanırken somut olgulara dayanması ve yeterli incelemeyi yapması da şarttır⁴². Ayrıca, kamu düzeni veya kamu güvenliği açısından sakıncalı görülmesi nedeniyle yabancıya vize verilmemesinde, mümkün mertebede objektif ve keyflikten uzak kararlar alınması, gerekçelerin somut ve hukuka uygun olması, siyasî, etnik veya dinî ayrımcılık yapmamaya özen gösterilmesi, hukuk devleti ilkesinin ve milletlerarası hukuka uygunluğun da gerekliliklerindedir.

4. Kamu Sağlığını Tehdit Eden Hastalık Sahibi Olma

Sahip oldukları hastalık dolayısıyla, Türkiye'ye girişleri kamu sağlığını tehdit edecek olan yabancılar, vize verilmeyecek yabancılar arasında sayılmışlardır (m.15/1-ç)⁴³. Bu hükmün doğru uygulanabilmesi için, vize

---

amaçla giriş yapmak istemese dahi, Türkiye'ye girişi ve dolayısıyla ülkede bulunması "kamu düzeni veya kamu güvenliği açısından sakıncalı" görülebilir. Öte yandan, eski düzenlemede yer alan ve eleştirilen "sezilenler" ibaresinin yerine, hiçbir fark yaratmayan "görülenler" ibaresi gelmiştir.

⁴¹ Aybay/Dardağan, s. 120.

⁴² 5682 sayılı Kanunun 8. maddesinin 5. fıkrasının uygulanması hakkında, Danıştay'ın benzer yönde benimsemiş olduğu görüş ve karar hakkındaki değerlendirmeler için bkz. Ekşi, Temel Konular, s. 34; Ekşi, Nuray/Çiçekli, Bülent: Yabancılar ve Mülteci Hukukuna İlişkin Danıştay 10. Daire Kararları, İstanbul 2012, s. 10.

⁴³ 6458 sayılı Kanun ile getirilmiş olan bu sınırlandırma, Türkiye'de kamu sağlığının korunması bakımından haklı ve geçerli bir sınırlandırmadır. Buna benzer bir sınırlandırma, vize verilmesi ile ilgili olarak değil, fakat Türkiye'ye girmesi yasak olanlar bahsinde, 5682 sayılı Kanunun 8. maddesinin 2. fıkrasında da yer almaktadır. 6458 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesi ile yürürlükten kalkacak olan bu hüküm "deliler ve bulaşıcı hastalıkla malul olanlar" ifadesini kullanmakta ve bu durumda olan yabancıların Türkiye'ye girişlerinin yasak olduğu vurgulanmaktadır (Hükmün uygulaması hakkında bilgi ve eleştiriler için bkz. Çiçekli, s. 93; kullanılan kavramların uygunsuzluğu açısından getirilen eleştiri için bkz. Ekşi, Temel Konular, s. 33). Bununla birlikte, 5682 sayılı Kanunun ilgili hükmüne, kamu sağlığını ve güvenliğini tehlikeye sokmayacak şekilde olmak kaydıyla tedavi veya hava değişimi için gelenler bakımından bir istisna getirilmiştir. 6458 sayılı Kanun bu yönde açık bir düzenlemeye yer vermemekle birlikte, yabancıların kamu sağlığını tehdit etmeyen hastalıklar için tedavi amacıyla Türkiye'ye gelmesi mümkün görünmektedir.

başvurusunda bulunan yabancınn sağlık durumunun guvenilir sağlık kuruluğu ya da sağlık goevlilerince kontrol edilmiğ olması gerekecektir. Yabancınn herhangi bir hastalık sahibi olması vizenin reddi nedeni değildir, bu hastalığın Túrkiye’de kamu sağlığını tehdit edebilecek nitelikte olması gerekir. Yabancınn varsa hastalığının kamu sağlığının tehdit eder nitelikte olup olmadığının, vize verecek olan makamlar tarafından ozellikle Sağlık Bakanlığına bağlı ilgili birimlerden sorulması uygun bir yontem olacaktır⁴⁴.

5. Suçluların (Sanıkların) Geri Verilmesine Tabi Olma

Túrkiye Cumhuriyeti’nin taraf olduğu milletlerarası antlaşmalar uyarınca, suçluların (sanıkların) geri verilmesine⁴⁵ esas teğkil eden, suç veya suçlardan, sanık ya da hükümlü olanlar, vize verilmeyecek yabancılar arasında yer alırlar (m.15/1-d). Kanunda açıkça ifade edildiği üzere yabancınn ilgili suçtan hüküm giymesi şart değildir, bu suçtan sanık olarak yargılanıyor olması da vize verilmemesi için yeterlidir. Bu hükmün uygulanabilmesi için, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun⁴⁶ 18. maddesinin, geri verme talebinin kabulü için aradığı şartlar bakımından ayrıca bir değerlendirme yapılmasına gerek var mıdır? Hükmün amacı ve böyle bir değerlendirmeyi talep etmeyen açık ifadesi karşısında, kanaatimizce bu soruya olumsuz cevap vermek gerekir. Bu açıdan vize başvurusu değerlendirilirken dikkat edilmesi gereken tek husus, sanık ya da hükümlü yabancınn geri verilmesi için yasal zemin oluşturabilecek bir milletlerarası antlaşmanın var olup olmadığıdır. Getirilmiş olan sınırlandırma önleyici tedbir niteliğindedir. Hükmün amacı, Túrkiye’ye girmesi halinde, geri verme bakımından olası bir uluslararası soruna yol açabilecek yabancıları baştan engellemek ve Túrkiye Cumhuriyeti’ni geri verme talebi ile karşı karşıya kalmaktan korumaktır.

⁴⁴ Vize verilmesi işlemleri ile doğrudan ilgili olmasa da, Sağlık Bakanlığı’nın çıkartmış olduğu, “Hudut Kapılarında Uygulanacak Sağlık İşlemleri Hakkında Yönetmelik” (RG, 17.09.2011, 28057) yabancıların Túrkiye’ye girişleri esnasında tâbi olacakları muamele bakımından aydınlatıcı niteliktedir. Yönetmelik, sınır kapılarındaki sağlık denetim hizmetlerinin Sağlık Bakanlığı’na bağlı Hudut ve Sahiller Sağlık Genel Müdürlüğü ve onun tayin ettiği sağlık personeli tarafından yürütüleceğini öngörmektedir (m.4).

⁴⁵ Türk yabancılar hukuku bakımından suçluların (sanıkların) geri verilmesi hakkında detaylı bilgi için bkz. Ergül, Ergin: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Türk Hukukunda Sınır Dışı Etme, Geri Gönderme ve Geri Verme, Ankara 2012, s. 53 vd.; Aybay/Dardağan Kibar, s. 245 vd.; Çiçekli, Yabancılar, s. 195 vd.

⁴⁶ RG, 12.10.2004, 25611.

6. Geçerli Sağlık Sigortası Bulunmama

Vize talebinde bulunan yabancıların, vize alabilmesi için geçerli sağlık sigortası sahibi olması gerekmektedir (m.15/1-e). Türkiye’de kalacağı sürede, karşılaşılabileceği sağlık sorunlarından doğabilecek masrafları karşılayan geçerli bir sağlık sigortası sahibi olmayan yabancılara vize verilemez. Hükümün amacı, bir yandan Türk sağlık ve sosyal güvenlik sistemini malî açıdan korumak, bir yandan da yabancı yaşayabileceği mağduriyetleri engellemektir.

7. Giriş, Geçiş ya da Kalış Amacını Haklı Nedenlere Dayandıramama

Vize almak için başvuruda bulunan yabancılar, Türkiye’ye geliş amaçlarını belirtmek ve bunları haklı nedenlere dayandırmak zorundadırlar (m.15/1-f). Yetkili makamlar tarafından yabancılara verilecek olan vizelerde de Türkiye’ye geliş amaçları belirtilir. Amaçlar turistik, ticarî, akademik, kültürel veya meslekî olabileceği gibi, çalışma, eğitim ya da ikamet amacıyla da Türkiye’ye gelme söz konusu olabilir. Önemli olan yabancıların amacının hukuka uygun olması, gerçek olması ve bu amacın Türkiye’de gerçekleştirilebilirliğinin hukuken ve fiilen mümkün olmasıdır. Türkiye’ye giriş, Türkiye’den geçiş veya Türkiye’de kalış amaçlarını, bu çerçevede haklı nedenlere dayandıramayanlar ya da haklı nedenleri geçerli bilgi ve belgelerle kanıtlamayanlar, vize verilmeyecek yabancılardadırlar.

8. Maddî Durumu Yeterli Olmama

Türkiye’de kalacakları sürede, yeterli ve düzenli maddî imkâna sahip olmayan yabancılara vize verilemez (m.15/1-g). Yeterli ve düzenli maddî imkânın tespitini kanun koyucu idarenin takdirine bırakmıştır. 6458 sayılı Kanununun 11. maddesinin 7. fıkrası gereğince çıkartılacak olan yönetmelik ya da diğer idarî düzenleyici işlemler ile bu hususun ve ispat vasıtalarının daha somut olarak tayin edilmesi gerekmektedir⁴⁷. Yabancıların maddî imkânlarının yeterliliği, kendisinin somut durumu, kalış süresi ve kalış amacı göz önünde tutularak değerlendirilmelidir. Hükümde açıkça belirtilmemiş olmakla

⁴⁷ Yabancıların maddî durumuyla ilgili benzer bir şart, vize verilmesi ile ilgili olarak değil, fakat Türkiye’ye girmesi yasak olanlar bahsinde, 5682 sayılı Kanununun 8. maddesinin 7. fıkrasında da yer almaktadır. 6458 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesi ile yürürlükten kalkacak olan bu hükümün idare tarafından nasıl uygulandığı hakkında bkz. Çiçekli, Yabancılar, s. 95.

beraber, ilgili yabancının Türkiye’de kalacağı sürede geçimini sağlayacak, yeterli ve düzenli maddî imkâna sahip bir gerçek ya da tüzel kişinin garantisinin de yeterli sayılması gerektiği kanısındayız⁴⁸.

9. Kanun Tarafından Belirtilen Bazı Borç ve Para Cezalarını Ödemeyi Kabul Etmeme

6458 sayılı Kanun, yabancının vize alabilmesi için bazı borç ve para cezalarının muhatabı olmamasını veya muhatap ise bunları ödemeyi kabul etmesini istemektedir (m.15/1-ğ). Kanunun ifadesi “ödemeyi kabul” olmakla birlikte, kanaatimizce ödemenin fiilen yapılması gerekir. Kanunun yerine getirilmemeleri halinde, vize verilmeyeceğini emrettiği ödemeler şunlardır:

(1) Vize ihlali veya önceki ikamet izninden doğan devlet alacakları (borç ve idarî para cezaları)

(2) 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsili Usulü Hakkında Kanuna göre takip ve tahsil edilmesi gereken alacaklar

(3) 5237 sayılı Türk Ceza Kanununa göre takip edilen borç ve cezalar

V. VİZENİN İPTALİ

Yabancılara Türkiye’ye girişleri için verilmiş olan vizelerin, sonradan idare tarafından iptal edilmeleri mümkündür. 6458 sayılı Kanunun 16. maddesinde vize iptal nedenleri sayılmıştır. Verilmiş olan vizelerin iptaline, ilgili vizeyi veren makam ya da valilikler yetkilidir. Kanunun 16. maddesinin 1. fıkrasında sayılan nedenlerin dışında, vizenin geçerlilik süresi içerisinde, aldığı vize ile Türkiye’ye giriş yapmış ve Türkiye’de bulunan yabancı hakkında sınır dışı kararı verilmesi halinde de, karara ek olarak vizenin de iptal edileceği belirtilmiştir (m. 16/2). Kanunun benimsediği sisteme göre, iptal nedenlerin oluşmuş olması, vizenin kendiliğinden geçersiz hale gelmesine yol açmaz, ayrıca bir idarî karar ile vizenin iptal edilmesi gerekir. Şartların oluşmuş olduğunun tespiti halinde, idare iptal kararı vermek zorundadır, bu hususta idarenin takdir yetkisi yoktur. İdare ancak bazı

⁴⁸ 6458 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesi ile yürürlükten kalkacak olan, 5682 sayılı Kanunun 8. maddesinin 7. fıkrasında, “Türkiye’de kendilerini himaye edecek kimseleri bulunduğunu ispat edenler” için açık bir istisna getirilmektedir. 6458 sayılı Kanunun bu yönde açık bir hüküm getirmemesi eleştirilebilecek bir husus olmakla birlikte, bu boşluğun idare tarafından takdir yetkisi kullanılırken, uygulama ile giderilmesi mümkün görünmektedir.

şartların oluşup oluşmadığı hususunda yapacağı değerlendirmelerde takdir yetkisi kullanacaktır. 6458 sayılı Kanun çerçevesinde, vizenin kendiliğinden geçersiz hale gelmesi, ancak vizenin geçerlilik süresi içerisinde kullanılmaması ya da geçerlilik süresinin sona ermesi ile mümkün görünmektedir. Vizenin iptal edilmesi kararı, kararın ilgili yabancıya tebliği ile etki gösterir, zira vize iptaline ilişkin işlemlerin ilgili yabancıya tebliğ edilmesi yasal zorunluluktur (m.17). Vizesi iptal edilmiş olan bir yabancı, vizesiz kişiler gibi işlem göreceğinden Türkiye'ye girmesine izin verilmez. Vizesi iptal edilen yabancı, söz konusu vize ile Türkiye'ye giriş yapmış ise bu durum onun için sınır dışı etme nedeni oluşturur (m.54/1-e). Vizesi iptal edilmiş olan yabancı, tekrar vize başvurusu yapması ya da bu kişilerin sınır kapısında vize alabilmeleri hususunda 6458 sayılı Kanun suskun kalmaktadır. Bu konuda herhangi bir sınırlama olmadığına göre, vizesi iptal edilmiş olan yabancı, yeniden vize başvurusu yapmasının önünde bir engel bulunmamaktadır, meğerki yeni başvuru anında aynı vize iptal nedenleri geçerliliğini korusun. Öte yandan, vizesi iptal edilmiş olanlar diye bir kategori, Kanunun 15. maddesinin 1. fıkrasında vize verilmeyecek yabancılar arasında sayılmamıştır. Dolayısıyla, sadece vizesi iptal edilmiş olmak, yabancıyı vize verilmeyecek yabancı yapmaz. Fakat vize iptaline gerekçe olan olgu aynı zamanda vize verilmeyecek yabancılardan olmaya yol açmaktaysa (örneğin vize sahibinin Türkiye'ye girişinin yasaklanması), bu durumda vizesi iptal edilen kişi, iptale neden olan olgunun halen varlığını koruması şartıyla, dolaylı olarak yeniden vize alamayacaktır.

6458 sayılı Kanuna göre, vizenin iptali nedenleri aşağıdaki gibidir.

1. Vizenin Sahteciliğe Konu Olduğunun Tespiti (m.16/1-a)

Burada söz konusu olanın vizenin kendisinin sahte olması değil, vize aracılığıyla sahtecilik yapılması olması gerekir. Zira sahte olan bir vize zaten geçersizdir ve geçersiz olan bir vizenin iptali söz konusu olamaz. Vizenin üzerinde sonradan yapılan ve sahtecilik suçu oluşturabilecek tahrifat ise kendi başına bir vize iptal nedeni olarak, Kanun tarafından ayrıca düzenlenmiştir. Vizenin sahtecilik fiiline konu olduğunun tespiti için, sahteciliğin ceza kovuşturmasına konu olması ya da bir suç olarak ceza yargısı kararı ile tespit edilmesinin gerekip gerekmediği soru işareti olarak kalmaktadır. Kanunun açıkça böyle bir ifade kullanmamasından, ceza kovuşturması ya da mahkeme kararı gerekmediği, somut olayda

değerlendirme yetkisinin idareye bırakıldığı sonucuna ulaşılabilir. Fakat her halükarda hukukî güvenliğin sağlanması için, sahtecilik iddiasının somut delillere dayanması gerektiği açıktır.

2. Vize Üzerinde Silinti, Kazıntı veya Tahrifat Yapıldığının Anlaşılması(m.16/1-b)

Yabancı alması olduğu vize üzerinde, vize vermeye yetkili makamlar tarafından yapılmış olan onaylı değişiklikler haricinde herhangi bir tahrifat yapılması vizenin iptal nedenleri arasında sayılmıştır. Kanunun kullandığı “anlaşılması” ifadesinden, durumun ayrıca mahkeme kararı ile tespit edilmesine veya yabancı sahtecilikten hüküm giymesine gerek olmadığı sonucuna varılabilir. Sınırdaki yapılan vize kontrolü esnasında ya da vize ile giriş yapıldıktan sonra herhangi bir şekilde durumun tespit edilmesi, vize veren makam ya da doğrudan valiliklerce vizenin iptal edilebilmesi için yeterlidir.

3. Vize Sahibinin Türkiye’ye Girişinin Yasaklanması (m.16/1-c)

Burada söz konusu olan, vize verildikten sonra, vize almış olan yabancı hakkında Türkiye’ye giriş yasağı kararı alınmış olmasıdır. Yabancı hakkında Türkiye’ye giriş yasağı kararı alınmış olması, vize verilmesine engel olduğu gibi 6458 sayılı Kanunun 7. maddesinin 1. fıkrasının (c) bendi uyarınca da Türkiye’ye girişine engel bir durumdur. Bu sonuncu durum aslında henüz Türkiye’ye giriş yapmamış olanlar için pratikte vizenin etkisini yitirmesine neden olur. Fakat yasa koyucu, sonradan alınmış giriş yasağı kararına bağlı olarak vizenin iptal edilebilmesi olanağını ayrıca yaratmak istemiştir.

4. Yabancı Suç İşleyebileceği Yönünde Kuvvetli Şüphe Olması (m.16/1-ç)

Vize iptal nedenleri arasında sayılan bu hüküm kanaatimizce oldukça muğlak, öznel ve göreceli bir durum yaratmakta, kişi güvenliği, hukuksal güvenlik, masumiyet karinesi gibi pek çok hukuk devleti ilkesine aykırılık oluşturmaktadır. Burada söz konusu olan, suç işlenmiş olması değil suç işleme şüphesidir. Üstelik suçlar arasında nitelik ve dış dünyadaki sonuçları bakımından herhangi bir ayırım yapılmamıştır. Şüphenin kendisinin belirsiz bir kavram olmasının ötesinde hangi şüphenin kuvvetli olarak vasıflandırılacağı de tartışmalıdır. Keyfiliğe ve kötüye kullanmaya oldukça yatkın bir hüküm yaratılmıştır. Bir yabancı işleme muhtemel

bir suç dolayısıyla Türkiye Cumhuriyeti kamu düzeni ya da kamu güvenliğini tehdit eder durumda olması, zaten Kanun tarafından başka mekanizmalar ile yaptırıma tâbi tutulmaktadır. Bu sonuncu durumda, yabancıların ülkeye girişi 7. maddenin 1. fıkrasının (c) bendi uyarınca engellenebileceği gibi, hakkında 9. maddenin 1. fıkrası gereğince Türkiye'ye giriş yasağı kararı alınabilir ve hatta 54. maddenin 1. fıkrasının (d) bendi uyarınca yabancıların sınır dışı edilmesi de mümkündür. Hakkında Türkiye'ye giriş yasağı kararı ya da sınır dışı etme kararı verilmiş olma zaten ayrıca vize iptal nedeni olarak düzenlenmiştir. Bu nedenlerle, bu hükmün uygulanma alanına ancak saydığımız durumların dışındaki, yani Türkiye'ye girişleri engellenmemiş, hakkında giriş yasağı ya da sınır dışı etme kararı verilmemiş, sonuç olarak işlemelerinden “kuvvetle şüphe edilen” suç, kamu düzeni ve kamu güvenliğini tehdit etmeyen yabancılar girer. Bu açıdan bakıldığında ise girişin engellenmesi, giriş yasağı ve sınır dışı etme (ve bu son ikisine bağlı olarak vizenin iptali) mekanizmaları ile kamu düzeni ve kamu güvenliği korunmuş olmasına rağmen, ayrıca böyle bir hükme ihtiyaç duyulması anlamlı görünmemektedir.

5. Pasaport veya Pasaport Yerine Geçen Belgenin Sahte Olması veya Geçerliliğinin Sona Ermesi (m.16/1-d)

Yabancıların sahip olduğu ve gerek vize başvurusunda gerek Türkiye'ye girişte kullandığı pasaport ya da pasaport yerine geçen belgenin, sahte olduğunun anlaşılması ya da geçerliliğinin sona ermesi de vizenin iptal edilmesini gerektiren durumlardandır. Türkiye'ye giriş ve Türkiye'de kalış için kullanılan pasaport ya da pasaport yerine geçen belgenin geçersiz olmasına rağmen, bunlara dayanılarak verilmiş olan vizenin geçerliliğinin devam ettirilmesi düşünülemeyeceğinden, vizenin iptal edilmesi doğaldır.

6. Vize veya Vize Muafiyetinin Amacı Dışında Kullanılması (m.16/1-e)

Vize temel olarak yabancıların Türkiye'ye giriş yapabilmesi amacı ile verilmektedir. Vizenin tek başına ikamet veya çalışma hakkı tanımadığı veya bu amaçlara hizmet etmediği bilinen bir gerçektir. Diğer yandan, yabancılar vize başvurusunda bulunurken Türkiye'ye geliş amaçlarını ve bunların dayandığı haklı nedenleri belirtmekte, vize verilirken de bu amaç dikkate alınmakta ve vizeler buna göre düzenlenmektedir. Vizenin verilmiş amacı dışında kullanılması, bu anlamda örneğin turistik amaçla ya da ziyaret

amacıyla alınmış olan vize ile Türkiye’de ticarî faaliyetlerde bulunmak, vizenin iptal edilmesi nedeni olacaktır.

Vize bakımından durum açık olmakla birlikte, bu hüküm vize muafiyetini de kapsar biçimde yazıldığından vize muafiyetinin iptali gibi atipik bir müessese ile karşılaşırız. Vize muafiyetleri kanun gereği olan mutlak vize muafiyetleri (m.12/1), idarenin takdirine bağlı olarak tanınabilecek vize muafiyetleri (m.12/2) ve yine kanundan doğan ancak idarî karar ile sınırlandırılabilir havalimanından transit geçiş vize muafiyetidir (m.14). Kanun ile tanınmış olan vize muafiyetlerinin (örneğin milletlerarası antlaşmadan kaynaklanan vize muafiyeti ya da TVK. m. 28 kapsamında olan kişilerin vize muafiyeti) valilikler tarafından idarî kararlarla iptal edilebilmesi hukuken mümkün değildir, zira bunlar kanundan doğan haklar olup vize verme işlemi gibi iptal edilebilecek idarî işlemler ya da idarî işleme dayanan sonuçlar değildir. Bu nedenle, kanaatimizce bu hükmün uygulanma alanına yalnızca idarenin takdirine bağlı olarak ve idarece tanınmış olan vize muafiyet halleri yani 6458 sayılı Kanununun 12. maddesinin 2. fıkrasındaki takdirî vize muafiyeti halleri girebilir.

7. Vizenin Verilmesine Temel Olan Şartların veya Belgelerin Geçerli Olmadığının Anlaşılması (m.16/1-f)

Yabancıların vize başvurusunda verdiği ya da ibraz ettiği bilgi ya da belgeler, başvurunun değerlendirilmesine temel oluşturur. Yabancıların vize verilmeyecek kişilerden olup olmadığı da vize verilmesinde dikkat edilecek bir husustur. Yabancıların vize verilmeyecek yabancılardan olduğunun ya da vize değerlendirme aşamasında kullanılan bilgi ve belgelerin gerçek olmadığının sonradan anlaşılması, verilmiş olan vizenin iptal edilmesi nedenidir. Kanunun kullanmış olduğu ifadeden durumun yargı kararı ile ayrıca tespit edilmesinin gerekmediği sonucu çıkar, iptale yetkili idarî makam tarafından durumun tespit edilmesi yeterlidir.

8. Yabancı Hakkında Sınır Dışı Etme Kararı Alınmış Olması (m.16/2)

Geçerli vize ile Türkiye’ye giriş yapmış ve vizenin geçerlilik süresine uygun olarak Türkiye’de bulunan yabancı hakkında, 6458 sayılı Kanununun 54. maddesindeki nedenlere dayanılarak sınır dışı etme kararı alınması halinde, vize iptal edilir. Kanun bu hali ayrı bir fıkrada düzenlemiştir.

Dolayısıyla 16. maddenin 1. fıkrasındaki hallerde vize iptaline yetkili olarak tayin edilen vizeyi veren makam ya da valiliklerin yetkisi, sınır dışı etmeye bağlı olarak vize iptali bakımından geçerli değildir. Kanunda açıkça ifade edilmese de hükmün, aynı maddenin 1. fıkrası ile birlikte yorumundan, vize iptal kararının, sınır dışı etme kararı ile birlikte ve sınır dışı etme kararını veren makam tarafından alınması gerektiği sonucuna varmak mümkündür.

VI. VİZE ALMA ZORUNLULUĞUNA UYULMAMASININ SONUÇLARI

1. Yabancıların Türkiye'ye Girişine İzin Verilmemesi

A. Geçerli Vize ya da Vize Muafiyeti Sahibi Olmama Nedeniyle Girişin Engellenmesi

Vize alma zorunluluğunun yerine getirilmemesinin nihai sonucu, yabancıların Türkiye'ye girişinin sınır kapısında engellenmesidir⁴⁹. 6458 sayılı Kanunun belge kontrolüne ilişkin 6. maddesinin 4. fıkrası, Türkiye'ye girişlerde yabancıların, Türkiye'ye girişine izin verilmeyecek yabancılardan olup olmadığının kontrol edilmesi gerektiğini emretmektedir⁵⁰. 6458 sayılı Kanunun 7. maddesinin 1. fıkrasının (a) bendi uyarınca, vizesi (ya da vize muafiyeti) olmayan yabancılar veya sahip olduğu vizeyi hileli yollarla edindiği ya da ibraz ettiği vizenin sahte olduğu anlaşılan yabancıların Türkiye'ye girişine izin verilmez.

İbraz edilen vizenin sahte olduğunun anlaşılması, mutlak bir giriş engelidir, zira sahtelik nedeniyle geçerli olmayan bir vize ile vize alma zorunluluğunun yerine getirilemeyeceği aşikârdır. Aynı şekilde, vize alınması esnasında hileli yollara başvurduğu yani gerçek dışı beyanda bulunarak ya da gerçek dışı belge ve bilgi vererek vize aldığı, sınırda yapılan

⁴⁹ Türkiye'ye giriş yapmak isteyen yabancı, geçerli vize sahibi olsa ya da vize muafiyeti kapsamında olsa dahi, 6458 sayılı Kanunun 15. maddesinin 1. fıkrası kapsamında vize verilmeyecek yabancılardan olduğunun anlaşılması durumunda, Türkiye'ye girişine izin verilmemesi de mümkündür (m.7/1-c). Bunun tek istisnası, yine 15. maddenin 2. fıkrasına göre, vize verilmeyecek yabancılardan olmasına rağmen İçişleri Bakanlığı onayıyla vize verilmesinde yarar görülen kişilerin girişine izin verilmesidir.

⁵⁰ 6458 sayılı Kanun ile sınır geçişlerinde kontrol amacıyla bekletme süresine, yabancılar lehine olmak üzere bir sınırlama getirilmiştir. İdare tarafından kapsamlı kontrole tâbi tutulması gerekli görülenler, en fazla 4 saat bekletilebilirler. Yabancı, bu süre içerisinde her an ülkesine dönme hakkına sahip olduğu gibi, dilerse dört saatlik süreyle sınırlı kalmaksızın, ülkeye kabulle ilgili işlemlerin sonuçlanmasını da bekleyebilir (m.6/5).

kontrol esnasında anlaşılan yabancılar için de bu sonuç kaçınılmazdır. Her iki durumun da yargı kararı ile tespit edilmesine gerek yoktur, sınırda kontrol yapan yetkili makamların tespiti yeterlidir.

Vize sahibi olmadan gelen yabancılar için ise durum farklılaşabilmektedir. Her şeyden önce, yabancıların vize muafiyetine sahip olduğu durumlarda, vize muafiyetinin süresi ve kullanım amacına uygun olmak şartıyla, vizesiz olarak Türkiye'ye giriş yapması mümkündür. Vize kuralı olarak, Türkiye'ye gelmeden, yabancıların vatandaşı olduğu ya da yasal olarak bulunduğu ülkedeki Türkiye Cumhuriyeti konsolosluklarından alınmak zorundadır. Fakat hatırlanacağı üzere, istisnaî bir durum olarak, vizesiz gelen yabancılar sınır kapılarında da vize verilmesi mümkündür. Dolayısıyla, vizesiz olarak gelen yabancıya, durumunun uygun olması şartıyla, 6458 sayılı Kanunun 13. maddesine göre sınır vizesi verilebilir. Sınır vizesi verilirken, yabancıların Kanunun 15. maddesinde tayin edilen vize verilmeyecek yabancılar olmamasına dikkat edilmelidir. Ayrıca, sınır vizesi verilebilmesinin şartları dâhilinde, yabancıların giriş amacı, kalış süresi ve Türkiye'den ayrılacağını belgelemesi hususları da dikkat edilmesi gereken hususlardır. Yabancıların, durumunun 13. maddede gösterilen sınır vizesi şartlarına uygun olması ve kendisinin 15. madde kapsamında vize verilmeyecek yabancılar olmaması şartıyla, önceden vize almadan gelmiş olmasına rağmen sınır vizesi alarak giriş yapması mümkündür. Sonuç olarak, vize muafiyeti sahibi olan veya sınır vizesi alabilen yabancılar hariç, geçerli vize sahibi olmayan yabancıların Türkiye'ye girişine izin verilmez ve bu kişiler sınır kapısından geri çevrilirler.

B. Sınırdan Geri Çevirme İşlemine Karşı Yabancıların Sahip Olduğu Güvenceler

Geçerli vizesi veya vize muafiyeti olmadığı için ya da 6458 sayılı Kanunun 15. maddesi kapsamında vize verilmeyecek yabancılar olduğu tespit edildiği için sınırdan geri çevrilen yabancılar için, yine 6458 sayılı Kanun tarafından sağlanmış bazı hukuksal güvenceler vardır.

a. Yazılı Bildirim Ve Bilgilendirme

6458 sayılı Kanunun 7. maddesi gereğince Türkiye'ye girişine izin verilmeyen yabancılar, haklarında yapılan idarî işlemin yazılı olarak tebliğ edilmesi gerekir (m.7/2). Bu kural idarî işlemlerin yazılı olarak yapılması

esasının bir sonucudur. Geri çevrilen yabancıya yazılı bildirim yapılması zorunluluğu keyfi uygulamaların engellenebilmesi ve kişi güvenliğinin tesisi açısından faydalıdır. Yabancı açısından ise durumu hakkında bilgi sahibi olabilmesi ve bu işleme karşı başvuru yollarından etkin biçimde yararlanabilmesi için kendisine yazılı bildirimde bulunulması yerinde olur. Yabancıya yapılacak olan tebligatta, yabancının işleme karşı etkin şekilde hangi başvuru yollarına başvurabileceğinin ve sahip olduğu diğer hak ve yükümlülüklerin yer alması kanunen zorunludur⁵¹.

b. Geri Gönderme Yasağı

Vize alma zorunluluğunun yerine getirilmemesi nedeniyle sınırdan geri çevrilecek olan yabancı, geri çevirme sonucunda gönderileceği ya da gitmek zorunda kalacağı yer bakımından, 6458 sayılı Kanunun 4. maddesi ile genel ilke olarak getirilmiş, geri gönderme yasağının⁵² (*non-refoulement*) sağladığı güvenceden faydalanır. Buna göre, vize alma zorunluluğu nedeniyle, girişi engellenmek istenen yabancı, işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza

⁵¹ Yapılacak olan tebliğin ve bilgilendirmenin dili bakımından Kanunda herhangi bir hüküm yer almamaktadır. Oysa etkin başvuru hakkının kullanılabilmesi ve güvencenin gerçekleşebilmesi için yabancının anlayabileceği bir dilin kullanılması ya da talebe bağlı olarak tercümanlık hizmeti sağlanması yerinde olurdu. Bu tür bir kolaylık uluslararası koruma başvurusu prosedüründe sağlanmış (m.70/2) ancak sınırdan geri çevrilme halleri için aynı ihtimam gösterilmemiştir. Kanunda bulunan bu eksikliğin daha alt derecedeki düzenleyici işlemler veya uygulama ile giderilmesi mümkün görünmektedir.

⁵² 6458 sayılı Kanunla yasa hükmü haline getirilen ve yabancıların ülkeye girişine ve ülke dışına çıkartılmasına ilişkin işlemlerin tamamında uygulanabilirliği sağlanan geri gönderme yasağı, aslında Türk yabancılar hukuku için yeni bir kavram değildir. Geri gönderme yasağı, Türkiye'nin de taraf olduğu temel hak ve hürriyetlere ilişkin milletlerarası antlaşmalarda yer alan hükümlerin gereği olarak geçerli olan bir ilkedir. Özellikle, iltica hukuku bakımından 1951 tarihli Mültecilerin Hukukî Durumuna Dair Cenevre Sözleşmesi m.33/1, sadece mülteciler için değil, herkes için uygulanabilir bir kural olarak, insan hakları hukuku bakımından Birleşmiş Milletler İşkence ve Diğer Zalimane, Gayri İnsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Sözleşme m.3 ve doğrudan doğruya geri gönderme yasağını düzenleyen bir hüküm içermese de Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin işkence ve kötü muamele yasağını düzenleyen 3. maddesinin, geri gönderme yasağını da getirdiği yönündeki Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihadı Türk hukukunda geri gönderme yasağının uygulanırılığını zorunlu kılar. 6458 sayılı Kanunun 4. maddesinin milletlerarası hukuk metinlerindeki dayanakları bakımından bkz. Ekşi, Tasarı, s. 130. Milletlerarası antlaşmalarda düzenlenen geri gönderme yasağı ve 6458 sayılı Kanun öncesinde Türk hukukundaki yeri hakkında bkz. Çiçekli, Bülent: Uluslararası Hukukta Mülteciler ve Sığınmacılar, Ankara 2009, s. 79 vd. (Mülteciler); Ekşi, Temel Konular, s. 79 vd.; Ergül, s. 289 vd.; Taneri, Gökhan: Uluslararası Hukukta Mülteci ve Sığınmacıların Geri Gönderilmemesi (Non-Refoulement) İlkesi, Ankara 2012, s. 229 vd.

veya muameleye tâbi tutulacağı veya ırkı, dinî, tâbiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi fikirleri dolayısıyla hayatının veya hürriyetinin tehdit altında bulunacağı bir yere gönderilemez. Yabancı açısından böyle bir sonuç ortaya çıkacaksa, girişin engellenmesi mümkün değildir. Geri gönderme yasağını düzenleyen 4. madde metninin açık ifadesi ve Kanun kapsamındaki herkese uygulanma zorunluluğu karşısında, sınırdan geri çevirme ya da girişe izin vermeme işleminin teknik anlamda bir geri gönderme sayılıp sayılamayacağı yönündeki teorik tartışmalar anlamsız hale gelmektedir. Aynı nedenle, sınırdan henüz içeri kabul edilmemiş yabancı bakımından, devletin geri göndermeme yükümlülüğü altına giremeyeceği yönündeki görüş de geçerliliğini yitirmektedir. Kaldı ki, uluslararası hukukta geri gönderme yasağı bakımından esas teşkil eden coğrafi sınır ya da sınır kapısı değil, ilgili devletin fiilen egemen olduğu yerdir⁵³.

c. Uluslararası Koruma Başvurusu Yapmak İsteyenler

Vizeye ilişkin kurallar da dâhil olmak üzere, Türkiye'ye giriş için uyulması gereken kuralların ihlâlinin temel sonucu girişin engellenmesi ve sınırdan geri çevrilmedir. Lakin uluslararası koruma başvurusu yapmak isteyenler için bu uygulama farklılaştırılmıştır. 6458 sayılı Kanunun 8. maddesi ile uluslararası koruma⁵⁴ başvurusu yapmak isteyen kişiler lehine

⁵³ Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, konuyla ilgili olarak, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin uygulanma alanı bağlamında vermiş olduğu bir kararda aynı yönde görüşü benimsemiş ve geri gönderme yasağının Sözleşmeye taraf devlet tarafından uygulanması için yabancının teknik anlamda sınırdan içeri girmiş ya da kabul edilmiş olmasının gerekmediğini kabul etmiştir. Bkz. Mole, Nuala: Asylum and the European Convention on Human Rights, 4. Bası, Strazburg 2008, s. 65.

⁵⁴ Uluslararası koruma kavramı ve buna ilişkin hükümler, 6458 sayılı Kanunun önemli bir bölümünü oluşturmaktadır. Kanunun isminin bir parçasını da oluşturan uluslararası koruma, esasen 6458 sayılı Kanunun varlık nedenlerinin başlıcası olarak hazırlık aşamasındaki dinamikler üzerinde önemli etkiye bulunmuştur. (Hazırlık süreci hakkında bkz. Ekşi, Tasarı, s.5-8.) Bugüne kadar, 1994 tarihli, uygulamadaki kısaltılmış adıyla, İltica ve Sığınma Yönetmeliği (RG, 30.11.1994, 22127) ile düzenlenmiş olan iltica sahası, 6458 sayılı Kanun ile yeni bir hukuksal ve idarî yapıya kavuşturulmaktadır. Bu yeni düzen karşısında, uluslararası koruma kavramı 3 farklı şekilde karşımıza çıkacaktır. (Uluslararası koruma kavramı ve tarihsel gelişimi hakkında bkz. Çiçekli, Mülteciler, s. 20 vd.; mülteci kavramı ve tarihsel gelişimi hakkında bkz. Öztürk, Neva Övünç: "Uluslararası Hukuktaki Mülteci Tanımının Mülteci Kavramı ve Tanımının Oluşum Süreci Açısından Değerlendirilmesi", Tuğrul Arat'a Armağan, Ankara 2012, s. 919-950) Bunlardan birincisi klasik anlamıyla mültecilerdir (m.61). Yeni düzenleme döneminde de Türkiye'nin 1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Cenevre Sözleşmesi'ne koyduğu, iltica statüsünü Avrupa ülkelerinde meydana gelen olaylardan kaynaklanma şartına bağlayan coğrafi çekince korunmaktadır.

bir ayrıcalık tanınmış, böylece bu kişilerin yasal giriş kurallarını ihlâl etmiş olsalar dahi başvuru yapabilmeleri hukuksal güvence altına alınmıştır. Buna göre, 6458 sayılı Kanunun, yabancıların yasal girişlerine ilişkin temel kuralları gösteren 5, 6 ve 7. maddelerinde yer alan şartlar, uluslararası koruma başvurusu yapmayı engelleyici şekilde yorumlanamaz ve uygulanamaz. Vizesi (ya da vize muafiyeti) olmayanların veya vizesi ya da vize muafiyeti olsa dahi Kanunun 15. maddesi kapsamında olanların, Türkiye'ye girişlerine izin verilmeyeceğine ilişkin hüküm de uluslararası koruma başvurusunu engelleyecek şekilde yorumlanamayacak ya da uygulanamayacak olan hükümlerdendir.

6458 sayılı Kanuna göre uluslararası koruma başvuruları, valiliklere bizzat yapılır (m.65/1). Kanun, başvurunun henüz giriş yapmadan sınır kapısında kolluk birimlerine de yapılabilmesini mümkün kılmaktadır (m.65/2). Kolluk birimlerine yapılan başvurular, derhal bağlı bulunulan valiliğe bildirilir ve başvuruyla ilgili bundan sonraki işlemler valilikçe yürütülür. Bu anlamda, sınır kapısına gelmiş olan yabancıların, doğrudan kolluk birimlerine uluslararası koruma başvurusu yapma olanağı vardır. Bu olanağı kullanan yabancıların uluslararası koruma başvurusu, sırf vize alma zorunluluğuna veya bununla bağlantılı kurallara uyulmaması nedeniyle görmezlikten gelinemez. Yabancıların vizesiz olarak sınır kapısına gelmesi ya da kanun gereği vize verilmeyecek kişilerden olması, uluslararası koruma başvurusu yapmasına bir engel olarak değerlendirilemez. Sınırdaki kolluk birimi başvuruyu alıp, valiliğe derhal bildirmek zorundadır. Uluslararası koruma başvurusu yapan yabancı vizesi olmadığı veya vize verilmeyecek kişilerden olduğu gerekçesiyle sınırdan geri çevrilemez⁵⁵.

Uluslararası korumanın söz konusu olabileceği ikinci durum şartlı mülteci (eski düzenleme bakımından sığınmacı) olmaktır (m.62). Bu ayırım yine 1951 Sözleşmesine konulan çekinceден kaynaklanmaktadır ve Sözleşme'nin mülteci tanımına uyup da durumları Avrupa ülkeleri dışında bir yerde meydana gelen olaylardan kaynaklanmakta olan kişileri kapsamaktadır. Üçüncü durum ise ikincil koruma statüsüdür (m.63). Mülteci ya da şartlı mülteci olarak nitelendirilemeyen ancak Kanunun belirttiği risk ya tehditler ile karşı karşıya kalan ve bu nedenle uluslararası korumaya muhtaç olan kişileri kapsamaktadır. 6458 sayılı Kanunun 8. maddesinin sağladığı güvence, her 3 uluslararası koruma türü için yapılacak başvuruları kapsar niteliktedir. (6458 sayılı Kanun ile getirilen yeni yasal düzenlemelere göre Türk hukukunda uluslararası koruma hakkında bkz. Ekşi, Tasarı, s. 171 vd.; Özkan, Işıl: Göç, İltica ve Sığınma Hukuku, Ankara 2013, s. 448 vd.)

⁵⁵ Uluslararası koruma başvurusu valiliklerce kaydedilen yabancıya, kimlik bilgilerini ve uluslararası koruma başvurusunda bulunduğunu gösteren, 30 gün geçerli kayıt belgesi verilir.

2- Yabancınn Türkiye'den Sınır Dışı Edilmesi

A. Vize Alma Zorunluluğu ile Bağlantılı Sınır Dışı Etme Nedenleri

Yasal veya yasadışı yollardan Türkiye'ye giriş yapmış ve halen Türkiye'de bulunmakta iken, vize zorunluluğuna ilişkin kuralları ihlâl eden veya daha önce ihlâl etmiş olduğu anlaşılan yabancılar⁵⁶ için söz konusu olabilecek yaptırım sınır dışı etmedir⁵⁷. 6458 sayılı Kanununda sayılan sınır dışı etme nedenleri arasında, vize alma zorunluluğu ile bağlantılı bazı durumlar da yer almaktadır⁵⁸. Sınır dışı etme nedenlerini düzenleyen

---

Gerektiğinde 30 günlük sürelerle uzatılabilen bu kayıt belgesi, başvuru sahibi yabancınn Türkiye'de kalışına imkân sağlamaktadır (m.69/7).

⁵⁶ Yabancıların, Türkiye'ye girişi veya Türkiye'de kalışı hakkında inceleme ihtiyacının doğması veya hakkında sınır dışı etme kararı alınma ihtimalinin bulunması nedenleriyle valiliğe veya Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'ne davet edilmeleri mümkündür. Bu davete uyulmaması veya uyulmayacağına dair ciddi şüphe olması durumunda yabancılar kolluk tarafından da götürülebilirler. Bu işlemin idarî gözetim olarak uygulanamayacağını ve bilgi alma süresinin 4 saati geçmeyeceğini Kanun emretmektedir (m.97).

⁵⁷ Sınır dışı etme kararlarına karşı, yabancı veya yasal temsilcisi ya da avukatının, kararın tebliğinden itibaren 15 gün içerisinde idare mahkemesine başvurabileceği öngörülmüştür (m.53/3). İdari yargıda 60 gün olan hak düşürücü nitelikteki başvuru süresinin 15 güne düşürülmüş olması, kanaatimizce, etkin başvuru hakkının ihlâli sonucunu yaratabileceğine inandığımız olumsuz bir yeniliktir. Diğer yandan, sınır dışı etme kararını yargılayacak olan mahkemenin aynı hüküm ile 15 gün içerisinde karar vermek zorunda bırakılması da adil yargılanma hakkı ile bağdaşamayacak bir durumdur. Mahkemeyi karar vermek için 15 gün ile bağlayan bu hükmün uygulamada nasıl gerçekleştirilebileceği ve mahkemenin bu süreye riayet etmemesi durumunda sonuçlarının ne olacağı da diğer soru işaretlerini oluşturmaktadır. Bununla beraber, yabancınn rızası saklı kalmak kaydıyla, dava açma süresi olan kararın tebliğinden itibaren 15 gün içerisinde veya dava açılması halinde yargılama sonuçlanıncaya kadar, yabancınn sınır dışı edilmesi mümkün değildir (m.53/3).

⁵⁸ Pasaport veya pasaport yerine geçen belge göstermeksizin giriş yapmış olan yabancıların sınır dışı edilmesini öngören, 5682 sayılı Kanunun 34. maddesi, 6458 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesi ile yürürlükten kalkacak hükümler arasındadır. Diğer yandan, sınır dışı etme nedenlerine ilişkin hükümler (m.19,m.20,m.21/3,m.22/1) ihtiva eden 5683 sayılı Kanun da 6458 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesi ile bütünüyle yürürlükten kalkacaktır. Bundan sonrasında ise, Türk hukukunda sınır dışı etme nedenlerinin tayini 6458 sayılı Kanunun 54. maddesi hükmüne göre yapılacaktır (Sınır dışı etmeye ilişkin düzenleme getiren Türk Ceza Kanununun 59. maddesi yürürlükte kalmaya devam edecektir ve 6458 sayılı Kanun m.54/1-a ile birlikte uygulanacaktır). 6458 sayılı Kanun ile getirilen yeni düzenlemeler ışığında, Türk yabancılar hukukunda sınır dışı etme nedenleri ve prosedürü hakkında detaylı bilgi ve değerlendirmeler için bkz. Dardağan Kibar, Esra: "Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu Tasarısında ve Başlıca Avrupa Birliği Düzenlemelerinde Yabancıların Sınır Dışı Edilmelerine İlişkin Kurallar: Bir Karşılaştırma Denemesi", Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi, Cilt: 11, No: 2, Yıl: 2012, s. 53-74; Ekşi, Tasarı, s.159 vd. 6458 sayılı Kanunda, yabancıların giriş, çıkış, çalışma ve ikametlerini düzenleyen ulusal mevzuata aykırı

hükümün lafzından, yani “sınır dışı etme kararı alınır” ifadesinden, nedenlerin oluştuğunun tespiti halinde sınır dışı etme prosedürünün uygulanmak zorunda olduğu, prosedürün uygulanıp uygulanmaması konusunda idarenin herhangi bir takdir yetkisinin mevcut olmadığı sonucuna ulaşmak mümkündür⁵⁹.

a. Vizesiz Olarak Türkiye’ye Giriş Yapmış Olma

Her şeyden önce, Türkiye’ye yasal giriş yapmak için geçerli olan hükümleri ihlâl edenler, hakkında sınır dışı etme kararı alınacaklar arasında sayılmıştır (m.54/1-h). Bu kapsamda, Türkiye’ye her nasılsa geçerli bir vize almadan ve vize muafiyetine sahip olmadan giriş yapmış olanlar, yasal giriş hükümlerini ihlâl ettikleri için sınır dışı edilme yaptırımını ile karşı karşıya kalırlar. Üstelik bu kişilerin, haklarında sınır dışı etme kararı alınmış olan kişilere uygulanması gereken, Türkiye’yi terke davet prosedürü ve bu amaçla tanınan süreden faydalanma olanakları da yoktur (m.56/1). Hakkında vizesiz giriş nedeniyle sınır dışı etme kararı verilmiş olan yabancılar için sınır dışı etmek üzere idarî gözetim kararı alınması⁶⁰ ve bu kişilerin geri gönderme merkezlerine gönderilmesi de söz konusudur (m.57/2)⁶¹. Bu şekilde sınır dışı edilen kişiler hakkında, 6458 sayılı Kanunun 9. maddesine göre Türkiye’ye giriş yasağı kararı alınır.

b. Vize İşlemlerinde Gerçek Dışı Bilgi veya Sahte Belge Kullanma

Yasal giriş şartlarına uygun olarak, vize ile Türkiye’ye giriş yapmış olan yabancıların, vize işlemlerinde gerçek dışı bilgi veya sahte belge kullanmış olduğunun sonradan anlaşılması sınır dışı etme nedenidir (m.54/1-c). Gerçek dışı bilgi ve sahte belge kullanma ihtimalleri, sınır dışı etme nedenleri kapsamında aynı hüküm içerisinde yer almakla birlikte, tâbi olacakları sınır dışı etme prosedürü bakımından farklılık gösterirler. Gerçek dışı bilgi

---

davranışların sınır dışı etme gibi ağır bir sonuca bağlaması, özellikle insan hakları açısından tartışmalı bir durum olarak görülmektedir. Bkz. Dardağan Kibar, s.57.

⁵⁹ 5682 sayılı Kanunun, “sınır dışı edilirler” şeklindeki benzer ifadeyi kullanan 34. maddesi bakımından benzer görüş için bkz. Dardağan, Esra Gül: Yabancılar Hukuku Açısından Sınırdışı Etme, Çoğaltılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 1993, s. 88.

⁶⁰ Haklarında sınır dışı etme kararı alınan yabancıların idarî gözetim altına alınması hakkında bkz. Ekşi, Tasarı, s. 164 vd.

⁶¹ Geri gönderme merkezine gönderilmesine gerek kalmadan sınır dışı edilecek olan yabancıların, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü taşra teşkilatı eşgüdümünde kolluk birimlerince doğrudan sınır kapılarına götürülmesi mümkündür (m.60/2).

kullanma sonucunda hakkında sınır dışı etme kararı alınan yabancı, kaçma ve kaybolma riski mevcut değilse, Türkiye'yi terke davet edilir ve kendisine 15 günden az, 30 günden fazla olmamak üzere süre tanınır (m.56/1)⁶². Vize işlemlerinde sahte belge kullandıkları için haklarında sınır dışı etme kararı alınanlar ise prosedür bakımından daha ağır şartlara tabidirler. Bu kişilerin, Türkiye'yi terke davet prosedüründen yararlanmaları ve bunlara kendi kendilerine ülke dışına çıkmaları için süre verilmesi söz konusu değildir (m.56/1). Vize işlemlerinde sahte belge kullandıkları anlaşılanlar, doğrudan sınır dışı etme prosedürüne girerler ve haklarında sınır dışı edilmek üzere idarî gözetim kararı ve sınır dışı sonrası için de Türkiye'ye giriş yasağı kararı alınır.

c. Vize veya Vize Muafiyeti Süresinin 10 Günden Fazla Aşılması veya Vizenin İptali

Yabancıların Türkiye'de bulunma süresinin, vize veya vize muafiyeti süresini aşması tek başına sınır dışı etme nedeni değildir. Kanun koyucu bu süre aşımının 10 günden fazla olması şartını aramaktadır (m.54/1-e). Yasal olarak Türkiye'ye giriş yapmış olan yabancı, vize veya vize muafiyeti süresini aşmış ancak bu süre aşımı toplam 10 günü geçmemiş ise, hakkında sınır dışı etme prosedürü başlatılması mümkün değildir. Bu süre zarfında yabancı, kendi iradesi ile Türkiye dışına çıkma olanağına sahiptir. Vize veya vize muafiyeti süresinin 10 günden fazla bir şekilde aşılması durumunda ise, yabancı hakkında sınır dışı etme kararı verilir ve kaçma veya kaybolma riski yoksa yabancı Türkiye'yi terke davet edilir (m.56/1). Kaçma veya kaybolma riski olan ya da süresi içinde kendiliğinden ülkeyi terk etmeyen yabancı ise sırasıyla idarî gözetim, kolluk aracılığıyla sınır dışı edilme ve Türkiye'ye giriş yasağından oluşan prosedüre dâhil olur. Vize veya vize muafiyeti süresi sona erip, yetkili makamlarca durumları tespit edilmeden, Türkiye dışına çıkmak üzere kendiliğinden valiliklere başvuran yabancılar hakkında sınır dışı etme kararı verilmesi durumunda (dolayısıyla 10 günden fazla süre aşımı hallerinde), yabancı hakkında verilecek olan Türkiye'ye giriş yasağı

---

⁶² Bu durumda olan yabancılar, Türkiye'yi terke davet usulüne uygun olarak Çıkış İzin Belgesi verilir (m.56/2). Süresi içerisinde ülkeyi terke edenler hakkında, diğer sınır dışı etme hallerinden farklı olarak Türkiye'ye giriş yasağı kararı alınmayabilir (m.9/5). Kabul edilebilir bir mazereti olmaksızın, süresi içinde ülkeyi terk etmeyenler hakkında ise idarî gözetim kararı alınır ve bu kişiler, sınır dışı edilmek üzere, durumlarına göre sınır kapısına (m.60/2) ya da geri gönderme merkezine gönderilir (m.57/2).

kararının uygulanma süresi 1 yılı geçemez (m.9/4).

Yabancınnın yasal olarak Türkiye'ye girişini sağlayan vizenin iptal edilmiş olması da sınır dışı etme nedenlerinden birisidir (m.54/1-e). Vizesi iptal edilen yabancı da kaçma veya kaybolma riski yoksa öncelikle Türkiye'yi terke davet edilir⁶³, kendiliğinden Türkiye'yi terk etmeyenler hakkında zorla ülke dışına çıkarılma prosedürü işletilir⁶⁴.

B. Sınır Dışı Etme Yaptırımının Uygulanamayacağı Haller

Vize alma zorunluluğu ile bağlantılı olan sınır dışı etme nedenlerinin, ilgili yabancınnın şahsında oluşmasına rağmen, sınır dışı yaptırımının uygulanamayacağı haller mevcuttur. Bunlardan birinci kategoriye giren haller, vize alma zorunluluğu ile bağlantılı olan sınır dışı etme nedeninin ilgili yabancı bakımından uygulanamayacağı hallerdir. İkinci kategoriye giren hallerde ise, özel durumu nedeniyle yabancınnın hakkında sınır dışı etme yaptırımını uygulanması mümkün değildir.

a. Uluslararası Koruma Başvurusu Sahibi ya da Uluslararası Koruma Statüsü Sahibi Yabancılar

Yukarıda ele aldığımız ve temel olarak vize alma zorunluluğu ile bağlantılı olan sınır dışı etme nedenleri, uluslararası koruma başvuru sahibi olan ya da uluslararası koruma statüsü kazanmış olan yabancılar bakımından geçerli değildir. Uluslararası koruma başvurusu sahibi ya da uluslararası koruma statüsü sahibi yabancılar, sadece ülke güvenliği için tehlike oluşturduklarına dair ciddi emareler bulunduğu veya kamu düzeni açısından tehlike oluşturan bir suçtan kesin hüküm giydiklerinde sınır dışı edilebilirler (m.54/2). Dolayısıyla, bir uluslararası koruma başvurusu ya da statüsü sahibinin, örneğin vizesiz giriş yapmış olması, vize başvurusu esnasında sahte belge kullanmış olması veya sahip olduğu vizesinin iptal edilmesi, onun hakkında sınır dışı kararı alınabilmesi için geçerli nedenler olamaz.

⁶³ Kanaatimizce, burada vize iptal nedenleri bakımından bir ayırım yapmak gerekir. Yabancınnın sahip olduğu vizenin iptal edilmesi, sahte belge kullanımına dayanmakta ise (m.16/1-d veya m.16/1-f hükümleri bakımından böyle bir ihtimal mümkündür) yabancınnın sınır dışı edilme nedeni vize iptali (m.54/1-e) değil, giriş veya vize işlemlerinde sahte belge kullanımı (m.54/1-c) olarak değerlendirilmeli, yabancı buna göre muamele görmelidir.

⁶⁴ Kendiliğinden Türkiye'yi terk etmeye davet edilmeleri için süre tanınmasına rağmen, bu süre içerisinde ülkeden yarılmayanlar hakkında 1000 Türk lirası değerinde idarî para cezası uygulanması da söz konusu olacaktır (m.102/1-c).

b. Hakkında Sınır Dışı Etme Kararı Alınamayacaklar

Kanun koyucu bazı yabancılar hakkında, sınır dışı etme nedenleri oluşmuş olsa dahi sınır dışı etme kararı alınamayacağını öngörmüştür (m.55/1). Bu istisnalar, normal şartlarda hakkında sınır dışı etme kararı alınması icap eden yabancıların şahsında gerçekleşen özel durumların dikkate alınması ve bu özel durumlar nedeniyle ilgili yabancıların farklı muameleye tâbi tutulması tercihlerinden kaynaklanmaktadır⁶⁵. Durumları bu istisnalara uyan yabancılar hakkında, vize alma zorunluluğunu ve buna bağlı kuralları ihlâl etmiş olsalar ve bu ihlâller Kanununun 54. maddesi anlamında sınır dışı etme nedenlerinden olsa da, sınır dışı etme yaptırımını uygulanması mümkün değildir. Kanunun sağladığı bu korumadan faydalanma olanağına sahip olan yabancılar şunlardır:

(1) Sınır dışı edileceği ülkede ölüm cezasına, işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye maruz kalacağı konusunda ciddi emare bulunanlar (m.55/1-a)

(2) Ciddi sağlık sorunları, yaş ve hamilelik durumu nedeniyle seyahat etmesi riskli görülenler (m.55/1-b)

(3) Hayati tehlike arz eden hastalıkları için tedavisi devam etmekte iken sınır dışı edileceği ülkede tedavi imkânı bulunmayanlar (m.55/1-c)

(4) Mağdur destek sürecinden yararlanmakta olan insan ticareti mağdurları (m.55/1-ç)

(5) Tedavileri tamamlanıncaya kadar, psikolojik, fiziksel veya cinsel şiddet mağdurları

3- Vize Alma Zorunluluğunun İhlâli ve İdarî Para Cezası Yaptırımı

6458 sayılı Kanununun 102. maddesinde öngörülen idarî para cezalarının, yalnızca vize alma zorunluluğuna ilişkin kuralların ihlâli halinde uygulanıp uygulanamayacağı tartışmalı bir husustur⁶⁶. Bu sorun kanunun ilgili

⁶⁵ Hüküm hakkında değerlendirme ve eleştiriler için bkz. Dardağan Kibar, s. 62; Ekşi, Tasarı, s. 161.

⁶⁶ 5682 sayılı Kanunun benzer nitelikteki 34. maddesinin, 1. cümlesinde yer alan “vatandaşlar ve yabancılara” ifadesi, 6458 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesi ile “vatandaşlara” şeklinde değiştirilecek (m.123/1) ve aynı zamanda maddenin “Bunlardan yabancı olanlar sınır dışı edilirler” şeklindeki 2. cümlesi yürürlükten kaldırılacaktır (m.124).

hükmünde kullanılmış olan ifadeden kaynaklanmaktadır. İdarî para cezaları kenar başlığını taşıyan 102. maddede, yasa dışı girişe ilişkin hükmü getiren 1. fıkranın (a) bendinde, “5. maddeye aykırı şekilde, Türkiye’ye yasa dışı giren veya Türkiye’yi yasa dışı terk eden ya da buna teşebbüs eden yabancılar hakkında iki bin Türk lirası” idarî para cezası uygulanacağı ifade edilmektedir. Bu ifade içerisinde yer alan “5. maddeye aykırılık” şartı sorun yaratmaktadır. Zira 6458 sayılı Kanunun 5. maddesi yalnızca sınır kapılarından giriş yapma zorunluluğu ve pasaport gösterme zorunluluğuna ilişkindir. Vize alma zorunluluğu ve bunun yasal giriş ile ilişkisi 5. maddede yer alan hususlardan değildir. Vize alma zorunluluğu esasen 11. maddeden ve buna bağlı olarak 7. maddeden kaynaklanmaktadır. Bu bakımdan, yalnızca vize alma zorunluluğunun ihlâli, 5. maddeye aykırılık teşkil etmez. Vize alma zorunluluğu, kanunun tamamı dikkate alındığında, yabancılar için yasal girişin bir şartıdır. Bu anlamda, vize alma zorunluluğunun ihlâl edilmesi, girişin yasallığını kaybetmesine neden olur. Fakat idarî para cezasını düzenleyen 102. maddenin 1. fıkrasının (a) bendinde, ceza gerektiren eylemin tanımı yapılırken sadece “yasa dışı giriş” ifadesi ile yetinilmemiş, “5. maddeye aykırılık” şartı da eklenmiştir. Olasılıkla yasama sürecinde yapılan bir hatadan kaynaklansa da bu kayıt göz ardı edilemez ya da farklı yorumlanamaz. Çünkü söz konusu olan bir idarî ceza kuralıdır, uygulanacak olan yaptırım idarî para cezasıdır. Ceza hukukunun tamamında geçerli olan kanunilik ilkesi, idarî para cezaları için de geçerlidir. Bu nedenle, hüküm metninde kullanılan “5. maddeye aykırılık” ifadesinin dikkate alınması zorunlu olduğu gibi, hükmün kapsamının yorum yoluyla genişletilmesi veya hükmün uygulanma alanına açıkça işaret edilmemiş eylem ya da kişilerin dâhil edilmesi mümkün değildir. 6458 sayılı Kanunun 102. maddesinin 1. fıkrasının (a) bendine göre, idarî para cezası yaptırımına tâbi olan yasa dışı girişler, sınır kapısından başka yerlerden yapılan veya pasaport ya da pasaport yerine geçen belge ibraz etmeden yapılan girişlerdir. Vize alma zorunluluğunun ihlâl edilmesi, bu eylemler ile birlikte gerçekleşebileceği gibi (örneğin, sınır kapısı dışında bir yerden vize almadan ve pasaport ibraz etmeden girmiş olmak) bu eylemlerden bağımsız olarak da gerçekleşebilir (örneğin, geçerli pasaport ve geçerli vize ile sınır kapısından giriş yapmış olan yabancıların, vize süresinin sona ermesine rağmen Türkiye’de kalmaya devam etmesi). Birinci ihtimalde, sonuç itibarıyla bir sorun çıkmayacak, yabancı 5. maddeye aykırılıktan dolayı idarî para

cezasına çarptırılacaktır. Lakin ikinci ihtimalde, yabancının eylemi 5. maddeye aykırılık teşkil etmediği gibi, yasa dışı giriş olarak dahi nitelendirilemez. Sonuç olarak, kanaatimizce, yasal düzenlemenin bu hali karşında, tek başına vize alma zorunluluğuna ilişkin kuralların ihlâli nedeniyle idarî para cezası uygulanması mümkün görünmemektedir.

SONUÇ

Yabancıların Türkiye'ye girişleri ve bu çerçevede yerine getirmeleri gereken vize alma zorunlulukları, ilgili hükümlerin yürürlüğe giriş tarihi olan 11.04.2014'ten itibaren, temel olarak 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu ile düzenlenecektir. 6458 sayılı Kanun, yabancıların vize alma zorunluluğu bahsinde temel yasal metin olacak olma niteliğini haiz olmakla birlikte, Kanunun 2. maddesinin 2. fıkrasının açık hükmü gereğince, Türkiye'nin taraf olduğu milletlerarası antlaşmalar ile özel kanunlardaki hükümler de dikkate alınmak zorunda olacaktır. Ayrıca, Anayasanın 16. maddesinin emrettiği kanun ile sınırlama ilkesi bakımından tartışmalı bir durum olarak görünmesine karşın, Kanunun 18. maddesinin 1. fıkrasının (c) bendi ile Bakanlar Kurulu'na, "yabancıların Türkiye'ye girişlerini belli şartlara bağlayıcı veya kısıtlayıcı her türlü önlemi alma" yetkisi verilmektedir. Bu hüküm, yürütme organı olan Bakanlar Kurulu'nu, Kanun'un da ötesinde son sözü söyleme yetkisi ile donatmakta ve yabancıların Türkiye'ye girişini adeta yürütme tarafından düzenlenebilecek bir alan haline getirmektedir. Yeniden değerlendirilmesi gerektiğini düşündüğümüz bu hükme dayanarak, Bakanlar Kurulu tarafından yapılacak idarî işlemlerin de vize alma zorunluluğu ile ilgili hususlarda, uygulanacak hukuk tayin edilirken dikkate alınması gerekecektir.

6458 sayılı Kanunun getirdiği yeni düzende, eski düzenlemelerde de geçerli olan 90 günlük süre sınırı korunmuştur. Buna göre, Türkiye'de 90 günden veya vize muafiyetinin tanıdığı süreden daha fazla kalmak isteyen yabancılar için vize veya vize muafiyeti yeterli olmayacaktır. Bir başka deyişle, yabancılar vize ile Türkiye'de en fazla 90 güne kadar kalabilecek, bundan fazla kalmak isteyenler ikamet izni almak zorunda olacaklardır. Türkiye'ye giriş yapmak isteyen her yabancı, sınır kapılarından giriş yapmak ve pasaport ya da pasaport yerine geçen bir belge ibraz etmek zorunda olduğu gibi, vize almak veya giriş amacı ve kalış süresine uyan bir vize muafiyetine sahip olmak zorundadır. Bununla birlikte, vize almış olmak ya

da vize muafiyetine sahip olmak yabancıya Türkiye'ye giriş için mutlak bir hak tanımadığı gibi, Türkiye bakımından da bir kabul yükümlülüğü yaratmamaktadır. Vize almış olan ya da vize muafiyetine sahip olan yabancıların Türkiye'ye girişi, Kanunun 7. maddesinde sayılan, Türkiye'ye girişin engellenmesini gerektiren hallerden birinin oluşması nedeniyle engellenebilecektir. 6458 sayılı Kanunun getirdiği düzen ve Anayasanın 16. maddesindeki kanunla sınırlama ilkesi karşısında, vize almış bir yabancı, hatta herhangi bir yabancıların Türkiye'ye girişinin, 7. maddede sayılan haller haricinde engellenemeyeceğini düşünmekteyiz.

6458 sayılı Kanun, vize alma zorunluluğu kapsamında vize muafiyet hallerini de göstermekte ve bu hususta da temel çerçeveyi çizmektedir. Belirtmek gerekir ki, 6458 sayılı Kanun, önceki düzenlemelere göre vize muafiyeti hallerini genişletici bir eğilim taşımaktadır. Mutlak vize muafiyeti, takdirî vize muafiyeti ve sınırlandırılabilir vize muafiyeti olarak üç farklı nitelikte vize muafiyeti türü oluşturulmaktadır. Milletlerarası hukukun ya da yürütmenin tek taraflı kararlarının gereği olan vize muafiyetlerinin de içinde yer aldığı mutlak vize muafiyeti halleri kategorisinin içerisine ikamet izni ve çalışma iznine bağlı vize muafiyetlerinin de eklenmesi oldukça yerinde bir yenilik olarak görülmektedir. Çalışma izni veya ikamet izni almış olan kişilerin, ayrıca vize alma prosedürüne sokulmaması, hem birey hem devlet bakımından olumlu bir tercih olarak görünmektedir. Kanunun 12. maddesinin 1. fıkrasının (b) bendinde kullanılan "ikamet veya çalışma izni bulunanlar" ifadesinin, hükmün lafzıyla sınırlı kalmaksızın, ikamet izni veya çalışma izni yerine geçen belge sahibi olanları, hatta ikamet izninden muaf olanlar ile çalışma amacı dışında Türkiye'ye giriş yapanlar hariç, çalışma izninden muaf olanları da kapsayacak şekilde yorumlanması gerektiğine inanmaktayız.

6458 sayılı Kanunun, vize alma zorunluluğu ile ilgili olarak kullandığı ve esasen dolaylı yoldan vize alma şartlarını tayin eden, diğer bir önemli kategori de vize verilmeyecek yabancılarıdır. Kanunun 15. maddesinde vücut bulan bu kategoriye giren yabancılar, yine Kanunun 7. maddesinin 1. fıkrasının (c) bendinin yaptığı yollamayla Türkiye'ye girişine izin verilmeyecek yabancılar olarak gösterilmektedir. Bu anlamda, vize verilmeyecek yabancıları gösteren hüküm, dolaylı ve ikincil olarak, yürürlükten kalacak olan ve Türkiye'ye girmesi yasak olan kişileri gösteren

5682 sayılı Kanunun 8. maddesinin işlevini yerine getirecektir. 6458 sayılı Kanunun 15. maddesi bu mânada, 5682 sayılı Kanunun 8. maddesine göre, genel itibariyle daha olumlu bir düzenleme gibi görünmekle beraber, 15. maddenin 1. fıkrasının (c) bendinde yer alan, “kamu düzeni veya kamu güvenliği açısından sakıncalı görülenler” ifadesi, idare tarafından kötüye kullanılabilme ve keyfî uygulanma riskini yaratacak şekilde müphemdir. 6458 sayılı Kanun, daha önceki düzenlemelerden farklı olarak vizenin iptal edilmesi müessesine yasal bir zemin kazandırmaktadır. Özü itibariyle idarî bir işlem olan vizenin, yine idare tarafından iptal edilebilmesinin yasal şartları Kanunun 16. maddesi ile tayin edilmektedir. Hükümde sayılan hallerin varlığı halinde, vize kendiliğinden geçersiz hale gelmemekte, ancak yeni bir idarî işlem olan iptal yoluyla geçersiz kılınabilmektedir. Hükümde sayılan vize iptal nedenleri genel itibariyle sorunsuz görünmekle beraber, 1. fıkranın (ç) bendindeki, “yabancıнын suç işleyebileceği yönünde kuvvetli şüphe olması” ifadesi çok sorunludur. Burada vize iptal nedeni, “kuvvetli şüphe” gibi son derece muğlak, öznel ve göreceli temellere dayandırılmakta, suç türleri bakımından önem ve niteliklerini dikkate alan herhangi bir ayırım yapılmamaktadır.

6458 sayılı Kanun bakımından vize alma zorunluluğunun yerine getirilmemesinin nihaî sonucu, yabancıнын Türkiye’ye girişine izin verilmemesidir. Bununla beraber, Kanun vize alma zorunluluğunu yerine getirmedeği gerekçesiyle Türkiye’ye girişine izin verilmeyen yabancılar için bazı hukuksal güvenceler de tesis etmektedir. Birey lehine olan bu olumlu yeniliklerden ilki yabancıya sınırdan geri çevirme kararının yazılı olarak bildirilmesi ve yabancıнын etkin başvuru yolları hakkında bilgilendirilmesi zorunluluğudur. Diğer bir güvence ise, bugüne kadar Türk yabancılar hukukunda milletlerarası hukukun gereği olarak geçerliliği kabul edilen, 6458 sayılı Kanunun 4. maddesi ile Kanun kapsamına giren tüm durumlarda uygulanması gereken temel bir ilke olarak yasal dayanağa kavuşturulan, geri gönderme yasağıdır. Vize alma zorunluluğunu yerine getirmemiş olan ve uluslararası koruma başvurusu yapmak isteyen yabancıнын, uluslararası koruma başvurusunun sırf vize alma zorunluluğunun ihlâli gerekçesiyle engellenemeyeceğini hükme bağlayan, Kanunun 8. maddesi de diğer bir hukuksal güvence olarak görünmektedir. Hâlihazırda Türkiye’de bulunan fakat vizesiz olarak giriş yapmış olan, vize işlemlerinde gerçek dışı bilgi veya sahte belge kullanan, vize veya vize muafiyeti süresini 10 günden fazla

aşan ya da vizesi iptal edilen yabancılar için 6458 sayılı Kanunun öngördüğü yaptırım sınır dışı etme olarak düzenlenmiştir. Kanunun 54. maddesinin 2. fıkrası ve 55. maddesinde düzenlenen istisnalar ve sağlanan güvenceler, vize alma zorunluluğunu ihlâlle ilişkin nedenlerle sınır dışı edilme riski ile karşı karşıya kalan yabancılar için de geçerli olacaktır. Vize alma zorunluluğunu ihlâlin yaptırımını olarak idarî para cezası uygulanabilmesi, konuyla bağlantılı 102. maddenin 1. fıkrasının (a) bendinin, hükmün uygulanabilmesini Kanunun 5. maddesine aykırılık ile sınırlandıran ifadesi karşısında mümkün görünmemektedir.

KAYNAKÇA

- Aybay, Rona: Amerikan, İngiliz ve Türk Hukuk Sistemlerinde Yurt Dışına Çıkma ve Yurda Girme Özgürlüğü, Ankara 1975.
- Aybay, Rona/Dardağan Kibar, Esra: Yabancılar Hukuku, 3. Bası, İstanbul 2010.
- Çelikel, Aysel/Öztekin Gelgel, Günseli: Yabancılar Hukuku, 19. Bası, İstanbul 2013.
- Çiçekli, Bülent: Uluslararası Hukukta Mülteciler ve Sığınmacılar, Ankara 2009 (Mülteciler).
- Çiçekli, Bülent: Yabancılar Hukuku, 3. Bası, Ankara 2012 (Yabancılar).
- Dardağan, Esra Gül: Yabancılar Hukuku Açısından Sınırdışı Etme, Çoğaltılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 1993.
- Dardağan Kibar, Esra: “Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu Tasarısında ve Başlıca Avrupa Birliği Düzenlemelerinde Yabancıların Sınır Dışı Edilmelerine İlişkin Kurallar: Bir Karşılaştırma Denemesi”, Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi, Cilt: 11, No: 2, Yıl: 2012, s. 53-74.
- Doğan, Vahit: Türk Vatandaşlık Hukuku, 11. Bası, Ankara 2012.
- Ekşi, Nuray: Yabancılar Hukukuna İlişkin Temel Konular, 4. Bası, İstanbul 2012 (Temel Konular).
- Ekşi, Nuray: Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (Tasarısı), İstanbul 2012 (Tasarı).
- Ekşi, Nuray/Çiçekli, Bülent: Yabancılar ve Mülteci Hukukuna İlişkin Danıştay 10. Daire Kararları, İstanbul 2012.
- Ergül, Ergin: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Türk Hukukunda Sınır Dışı Etme, Geri Gönderme ve Geri Verme, Ankara 2012.
- Göğler, Erdoğan: Pasaport Hukuku, Ankara 1973 (Pasaport).
- Göğler, Erdoğan: Yabancılar Hukuku, 3. Bası, Ankara 1979 (Yabancılar).
- Güngör, Gülin: Tâbiyet Hukuku, Ankara 2012.

Mole, Nuala: Asylum and the European Convention on Human Rights, 4. Bası, Strazburg 2008.

Özkan, Işıl: Göç, İltica ve Sığınma Hukuku, Ankara 2013.

Öztürk, Neva Övünç: “Uluslararası Hukuktaki Mülteci Tanımının Mülteci Kavramı ve Tanımının Oluşum Süreci Açısından Değerlendirilmesi”, Tuğrul Arat’a Armağan, Ankara 2012, s. 919-950.

Taneri, Gökhan: Uluslararası Hukukta Mülteci ve Sığınmacıların Geri Gönderilmemesi (Non-Refoulement) İlkesi, Ankara 2012.

Tekinalp, Gülören: Yabancılar Hukuku, 8. Bası, İstanbul 2003.

MAKALE ÇEVİRİSİ / *Translated Articles*

